

Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς Ὑπουργείας Σ. Πήλικα, εὐμενῶς παραγορηθέν ἡμῖν ἐκ τοῦ χειρογράφου πρὸς δημοσίευσιν. Τὸ πολὺ τιμω τοῦτο ἔργον ἀρκούντως διαφωτίζει σκευὰ μέρη τῆς συγχρόνου ἡμῶν Ἱστορίας, ἐκδίδεται ὀλόκληρον προεργῶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ αἰδίου ἀνδρὸς κ. Ι. Πήλικα, δικηγόρου, τὴν δ' ἀπόκρισιν αὐτοῦ θαρρύντως συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας».

Σ. τ. Δ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΑΙ ΕΚΔΟΣΑΙ ΤΟΥ 1853

ἔρχομεν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως (Σεπτέμβριον 1853) πρώτην φοράν ἅρ' οὗτου εἰσῆλθον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἄγνοοῦσα τὸ ἀντικείμενον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὡς καὶ μετὰ ταῦτα πάντοτε. Ὁ Βλάχος (Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας) ἐγκαίρως μὴ εἰδοποιηθεὶς, ἔλειπεν εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ὁ Βασιλεὺς μὲς ἀνήγγειλεν, ὅτι πρόκειται νὰ σκεθῶμεν περὶ τῶν ἐκλογῶν, καὶ ἔθεσε πρῶτον τὸ ζήτημα, ἂν αἱ ἐκλογαὶ πρέπει νὰ μένουν ἐλευθεραὶ, ἢ ἂν πρέπει νὰ θέσῃ ὑποψηφίους ἡ Κυβέρνησις. Ἐνόησα ὅτι οὕτω ἐτίθετο τὸ ζήτημα, δι' ὅσα εἶχαν εἰπεῖ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Σπυρο-Μήλιου καὶ ἔλεγε τὸ κοινὸν περὶ τῆς γνώμης μου. Τὴν γνώμην ταύτην ὑπερησπίσθη ἰσχυρίζομενος, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ τι ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκλογῶν· ὁ λαὸς, ἔλεγον, εἶνε φίλος τῆς τάξεως καὶ Βασιλικός· ὅσοι λέγονται ἀποκλειστικῶς ἀρρωσιωμένοι, συκοφαντοῦν τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν, τὴν ὀλομέλειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἄν ὑπάρχουν ἐξαίρεσεις, δὲν σημαίνουν τίποτε. Ν' ἀναλαμβάνῃ ἡ Κυβέρνησις, χάριν μερικῶν ἀτόμων, τὸν ἀγῶνα τὸν ἐκλογικόν, εἶνε ἀντιπολιτικόν, διότι, λαμβάνουσα μέρος εἰς αὐτόν, χάνει τὴν ἀνωτέραν θέσιν τῆς ἀπέναντι ὄλων τῶν κομμάτων, διὰ τῆς ὁποίας μόνης δύναται νὰ προλάβῃ τὰς ἀτάξιας καὶ παρανομίας, ἀναγκάζουσα κάθε κόμμα ἢ πολιτικὴν μερίδα νὰ μένῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομιμότητος, καὶ διότι οὕτω ἀραιεῖ ἀπὸ τοὺς ἐκλεγομένους βουλευτάς καὶ τὴν Βουλὴν τὴν ἠθικὴν των βαρύτητα, ἧτις εἶνε οὐσιώδης καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν, διότι, χρείας τυγούσης, εἰς αὐτὴν θέλει προστρέξει διὰ νὰ εὐρὺ ὑποστήριξιν τὴν ἀραιεῖ καὶ διὰ τὸ ἔσω-περικόν καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Καὶ ταῦτα χωρὶς ἀνάγκην ἢ ὠφέλειαν, διότι ὅποιοςδήποτε καὶ ἂν εἶνε ὁ ἐκλεγθησόμενος βουλευτής, οὗτος θὰ εἶνε Βασιλικός, καὶ, ἂν εἶνε ἀνθυπουργικός, δὲν βλάπτει, διότι πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὰ προσωρινὰ Κυβερνητικὰ συμφέροντα, τῶν ὁποίων παραστά-

της εἶνε τὸ Ὑπουργεῖον, ἀπὸ τὰ διαρκῆ, τῶν ὁποίων ἀντιπρόσωπος εἶνε ὁ Βασιλεὺς. Ἡ ἀντιπολίτευσις κατὰ τῶν πρώτων καὶ ἀβλαβῆς καὶ ὠφέλιμος μάλιστα δύναται νὰ εἶνε ἡ σύγκρουσις τῶν δύο τούτων συμφερόντων εἰς Συνταγματικόν μάλιστα πολιτεύμα, εἶνε καταστρεπτικὴ· τὰ ἀναπόφευκτα κτυπήματα κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἡμέρας, ἢ ὁποία, ὡς τοιαυτὴ, εἶνε ἐπιδεικτικὴ διαφορᾶς γνώμης καὶ συμφερόντων, στρέφουν τότε ἀναγκασίως κατὰ τοῦ κέντρου τῆς πολιτείας, καὶ ἂν τὸ κέντρον σεισθῇ, τὸ ὅλον οἰκοδόμημα κινδυνεύει.

Ἀντέταξέ συντόμως ὁ Βασιλεὺς, καὶ πλέον ἀνεπτυγμένως ὁ Χρηστίδης, (Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν) τὸ παράδειγμα τῶν λοιπῶν συνταγματικῶν Ἐπικρατειῶν καὶ αὐτῆς τῆς μητρὸς τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος, τῆς Ἀγγλίας.

Διαφέρει, εἶπον ἐγώ· τὸ αὐτὸ πρῶγμα λαμβάνει ἀναγκασίως διάφορον σήμασιαν ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν τόπων, τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἐθνῶν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν π. χ. ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ τάξεων· ὑπάρχει ἀριστοκρατία εὐγενείας καὶ πλοῦτου· ὑπάρχει διαφορὰ πολιτικῆς ἐπέψεως· οὕτως οἱ μὲν θεωροῦν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου ὡς συμπερούσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ὄλων, οἱ δὲ, τὸ προστατευτικόν σύστημα. Ἐννοεῖται ἄρα ὅτι, ὅταν κυβερνᾷ Ὑπουργεῖον τῆς πρώτης γνώμης πρέπει νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τὸν λαόν τοὺς συμμερίζομένους τὴν γνώμην ταύτην πολίτας πρὸς ἐκλογὴν ἂν δὲν τοὺς ἐκλέξῃ, δηλοῖ ὅτι τὸ ἔθνος δὲν ἐπιδοκιμάζει τὸ σύστημά του. Ἄλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομεν ἀκόμη τοιαυτὰ πολιτικὰ κόμματα, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς των διακρινόμενα.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἀπήντησεν ὁ Χρηστίδης, εἴκοσι χρόνους πολεμῶ τὸν Μαυροκορδάτον, διότι ἔχει γνώμην, ὅτι ὁ Ὄθων πρέπει νὰ κυβερνᾷ ὡς ἡ Βικτωρία, ἐνῶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἀλλοίμονον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν κυβερνῶ ἐγὼ ἢ ἐκεῖνος καὶ ὄχι ὁ Βασιλεὺς.

— Ἐνδέχεται, τοῦ ἀπήντησα, μερικά ἄτομα νὰ ἀκολουθοῦν διαφορετικὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ τὸ ἔθνος δὲν διαιρεῖται ἀκόμη κατὰ τὰ συστήματα ταῦτα· τὸ ἔθνος ἐπιθυμεῖ νὰ καταδιώκωνται οἱ καταχρασταί, ν' ἀνταμειβῶνται οἱ καλοὶ καὶ οἱ τίμιοι, νὰ ἐνισχύεται ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν προσώπων, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ν' ἀναπτύσσωνται οἱ πόροι τοῦ κλπ. καὶ ἀκόμη δὲν παρουσιάσθησαν εἰς τὸ μέσον διάφορα συστήματα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μοναδικοῦ τούτου σκοποῦ.

Ἦτο ὅμως φανερόν ὅτι εἰς μάτην ἐκοπιάζον ἡ ὁμοψυχία τῶν ἄλλων ἐξερραξε τὴν ἐναντίαν γνώμην.

— Ν' ἀρήσω, ἔλεγεν ὁ Χρηστίδης, ἀνοικτὸν τὸ στάδιον εἰς καθένα, ἔλατε σκύλοι ἀλέστε... Νὰ ἔλθουν οἱ ἐχθροὶ μου εἰς τὴν Βουλὴν, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ μοῦ ζητήσουν τὸ κεφάλι καὶ ἐγὼ νὰ μένω Ὑπουργὸς ἀκίνητος!

Καὶ πραγματικῶς, δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ, ὅτι χωρὶς ὑποψηφιότητα ἢ γνώμην τοῦ λαοῦ θὰ ἐκυματιζέτο εἰς τὸ ἀόριστον καὶ θὰ ἀρίνετο ἔρμαιον τῶν δυνατῶν. Ἡ πάλιν θὰ ἐγίνετο βιασιτέρα, καὶ, ἀντὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων, θὰ ὑπερίσχυον τὰ με-

ρικά, τῶν μαχαιράδων τείλος δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ ὅτι ἡ Ὑπουργικὴ ὑποψηριότητα τῶν ἐκλεξιμῶν εἶνε Συνταγματικόν.

Ἀπερασίθη λοιπὸν ἡ ὑποψηριότης. Διὰ μίαν τότε τίθεται ἀπὸ τὸν Βασιλέα τὸ ζήτημα ν' ἀποκλεισθῶν οἱ ὑπάλληλοι. Ἐμείνα ἐκστατικός δὲν ἐννοῶσα πρὸς ποῖον σκοπὸν. Ἐρωτηθεὶς δὲν ἠρνήθη ὅτι τοιοῦτον μέτρον, τὸ ὁποῖον πολλακις ἡ ἀντιπολιτευσίς ὑπερησπίσθη, εἰς τὴν Γαλλίαν ἰδίως θὰ ἐφαίνετο φιλελευθερώτατον, ἐὰν μάλιστα διεδέχτο τὸ ἐναντίον ἄκρον, μέγα μέρος τῶν βουλευτῶν ἐπίτηδες νὰ εἶνε ὑπάλληλοι, ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, σήμερον, δὲν βλέπω νὰ δικαιολογῆται ἀπὸ σπουδαιότατον τινα σκοπὸν. Δι' οἰκονομίαν; βεβαίως ὄχι· θὰ μᾶς κοστίσῃ ἀρεταῖς γιλιᾶδες δραχμῶν.

— Ἄλλ' ἡ οἰκονομικὴ ἐποψὶς δὲν εἶνε ἡ ἐπικρατεστέρα εἰς πολιτικὸν ζήτημα, ἀπεκρίθη ὁ Βασιλεὺς ἡ φιλαργυρία δὲν εἶνε πάντοτε καλὴ οἰκονομία. (Θὰ παρατηρήσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς διηγήσεώς μου ὁ ἀναγνώστης ὅτι δι' οἰκονομίαν ἐκηρύχθη ἡ λήξις τῆς Συνόδου κατὰ πρότασιν τοῦ Βασιλέως ἀντιπολιτικῶτατον μέτρον ἄληθινὰ ἡ οἰκονομία ἦτο πρόφασις).

Ν' ἀποκλεισθῶν ἡ ὄχι οἱ ὑπάλληλοι, δὲν εἶνε βέβαια ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Κατὰ τὰς περιστάσεις εἴμπορεῖ νὰ ληρῆθῃ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο μέτρον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν μάλιστα πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἰδιαιτέρος σπουδαῖος λόγος, διότι συστηματικῶς λαμβανόμενος φαίνεται ἐναντίος τοῦ πνεύματος τοῦ Συντάγματος. Κατὰ τὸ Σύνταγμα νὰ διορισθῇ ὑπάλληλος ὁ Βουλευτής, δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ μόνον ἀπαιτεῖται νὰ ἐκλεχθῇ πάλιν· οὕτω τὸ Σύνταγμα δέχεται ὑποψηριότητα ὑπαλλήλων· τὸ Σύνταγμα διακρίνει Κυβερνήσιν καὶ λαόν. Εἰς τὸν λαόν, προκειμένου περὶ τῆς ἀντιπροσωπείας του, νὰ εἶνε ὑπόπτος ὁ ὑπάλληλος τῆς Κυβερνήσεως ἐνοεῖται, ἀλλ' εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ εἶνε ὑπόπτος ὁ ὑπάλληλος τῆς, τί σημαίνει;

— Καὶ ποῖοι λόγοι ὑποστηρίζουν, μὲ ἐρώτησεν ὁ Βασιλεὺς, τὴν ὑποψηριότητα τῶν ὑπαλλήλων;

Πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι, ἀπεκρίθη· διὰ τὴν Κυβέρνησιν νὰ στερεῖται ἰκανότητων· διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι χεῖρε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ; Διὰ τὴν Νομοθετικὴν ἐξουσίαν νὰ στερεῖται τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας τῶν διακριθέντων εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Κυβερνήσεως; Καὶ ἡ Νομοθετικὴ καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία θὰ ἐζημιωνόντο χωρὶς λόγον.

Παρετήρησεν ὁ Χρυστίδης καὶ τὶς τῶν ἄλλων, ἂν δὲν σφάλλωμαι (παρκατῶ ὅτι γράφω τοὺς ἰδικούς μου λόγους, τοὺς ὁποῖους καὶ ἐνθυμούμαι, διότι οἱ τῶν ἄλλων δὲν μοὶ ἔμειναν εἰς τὴν μνήμην· ἀληθινὰ συνήθως ἦσαν καὶ ὀλιγοσύλλαβοι), ὅτι τὸ ὑπουργεῖον κατὰ τὰς ἐκλογάς, ὡς ἡ πείρα, ἔλεγε, τὸ ἀπέδειξεν, ἀντιπολιτεύεται ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους του, ὅταν καὶ οὗτοι εἶνε ὑπόπτοι, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ πόλεμος γίνεται ἐμφύλιος· οἱ ὑπάλληλοι ἔχουν τὰ μέσα νὰ ἀντιπράξουν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ὑπουργοῦ, νὰ τὴν παραλύσουν ἐν ἀγνοίᾳ του. Πρὸς τοῦτοις παρετηρήθη ὅτι ἐκλεγόμενων βουλευτῶν τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου αἱ σύνοδοι διαρκεῖν

ὀλόκληρον ἔτος, πάσχει ἡ ὑπηρεσία ἢ ἡ ἀντιπροσωπεία, διότι θὰ λείπουν ἀναγκαιῶς ἀπὸ μίαν τῶν θέσεων τῶν. Ἡ παρκατῆσις ὁμοῦς αὕτη, ἐκτός ὅπου δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἀθήναις, καὶ δὲν θὰ ἔχη τόσην σημασίαν καὶ διὰ τοὺς λοιπούς, ὅταν κατορθώσωμεν, ὡς πρέπει διὰ τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Συντάγματος, νὰ περιορίσωμεν τὰς συνόδους εἰς δύο ἢ τρεῖς μῆνας. Τὸ κακὸν εἶνε εἰς τὰς μακρύνας συνόδους, ὅχι εἰς τὴν ὑποψηριότητα τῶν ὑπαλλήλων. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δὲ καὶ τὴν ἀντενέργειαν τῶν ὑπαλλήλων, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ καταρῶμεν εἰς τὸν συστηματικὸν ἀποκλεισμὸν ὅλων, ἀλλ' ἄς γείνη ἐκλογὴ κατὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰς περιστάσεις.

Τέλος ὑπερίσχυεν ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ὑπαλλήλων. Πρὸς ποῖον σκοπὸν; ἐθήρουν ἴσως δημοτικότητα.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπεφορτίσθη νὰ συντάξῃ κατάλογον τῶν ὑποψηρίων καὶ νὰ τὸν ὑποβάλῃ εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἐπειτα ἔγεινε λόγος, ποῖαν βοήθειαν θέλει δώσει ἡ Κυβέρνησις εἰς τοὺς ὑπουργικοὺς ὑποψηρίους. Ὁ Χρυστίδης ἔλεγεν, ὅτι χρειάζεται ὅλων ἡ σύμπραξις· ἀφοῦ τοὺς ἐξεθέσαμεν πρέπει νὰ τοὺς ὑποστηρίζωμεν, διὰ νὰ ἐπιτύχουν· ἀλλ' ἐπέμεινα ὅτι μόνον τὴν ἠθικὴν ἐπιρροὴν τῆς πρέπει νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτοὺς ἡ Κυβέρνησις· καὶ τὴν προσδιώριζα, νὰ γνωστοποιῇ δηλαδὴ ὁ Νομάρχης τοὺς ὑπουργικοὺς ὑποψηρίους, ἀλλὰ τίποτε περισσώτερον· τὸ περιπλέον εἶνε παράνομον, καὶ, ὅταν παράνομα πράττη ἡ ἐξουσία, τί θὰ κάμῃ ὁ ἰδιώτης; Πρὸς τοῦτοις τί ἀξίζει ἓνας ὑπόπτος, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ ὅλην τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῆς Κυβερνήσεως ἀποτυγχάνει; καὶ ἀφοῦ δὲν ἔχει ἰδικὴν του βαρῦτητα, ποῖαν συνδρομὴν μετὰ ταῦτα ὡς Βουλευτῆς δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν;

— Καλῶς ἔχουν αὐτὰ εἰς τὴν θεωρίαν, ἀλλ' εἰς τὴν πρακτικὴν; εἶπεν ἄλλος. Ἐνδέχεται καὶ νὰ γείνουν παρανομίαι.

— Ὅχι, δὲν πρέπει νὰ γείνουν· τοῦτο νὰ τὸ ἐχωμεν ἀπορασιμῶμεν, καὶ δὲν γίνονται· ἂν γείνουν, ἄς τιμωρηθῶν οἱ πράξαντες αὐτάς. Ἐσυμφωνήσαμεν εἰς τὴν ἠθικὴν μόνον ὑποστήριξιν· ἀλλ' ἦτο φανερόν ὅτι διὰ πολλοὺς αὐταὶ ἦσαν λέξεις μόνον, ὑποκρύπτουσαι ἄλλην ἐννοίαν.

Ὡς τόσον αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ (1853) ἐπροχωροῦσαν πολὺ βραδέως καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν βουλευτῶν, τῶν ὁποῖων ἡ ὑποψηριότης ἀπ' ἀρχῆς προσδιωρίσθη. Ἡ ἐκλογὴ ἤρχιζεν, ἀλλ' ὅταν ἀπαντοῦσε δυσκολίας ἀπὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ τοιαύτας, ὥστε νὰ γεννῶνται ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὑπουργικῶν ὑποψηρίων, οἱ Νομάρχαι διέκοπτον τὰς ἐκλογάς καὶ τὰς ἀνέβαλλον ἀσπίτως. Τὸ μέτρον τῆς ἀναβολῆς δύο καὶ τρεῖς φορὰς ἐπανελαμβάνετο. Εἰς μάτην ὁ Προβελῆγιος καὶ ἐγὼ διεμαρτυροῦμεθα ἐναντίον τῆς τῆς τῆς παρανομίας, ἡ ὁποία εἶχε γείνει συνήθεια ἀπὸ τὰς παρελθούσας ἐκλογάς. Ὁ Ἀμβροσιάδης (Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν) ἐπροσπάθει νὰ δικαιολογήσῃ τὸ μέτρον μὲ τὴν πρόφασιν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας. — Τί

νὰ γείνη, ἔλεγεν, ὅταν τὰ κόμματα θὰ ἤρχοντο εἰς τὰ χεῖρα καὶ θὰ ἀλληλοφρονέοντο οἱ πολῖται; — Δὲν ἠρνούμην ὅτι εἰς ἐκτάκτους καὶ σπανίας περιστάσεις, προφανεῖς κινδύνους ἐμφυλίου πολέμου ἠδυνάτο νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς ἀναβολῆς, ἐὰν τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο τὸ μόνον δυνάμενον νὰ τὸν προλάβῃ, καὶ τὸ Ὑπουργεῖον ἠδυνάτο ν' ἀπαλλαγθῇ τῆς εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ διὰ κάθε φύλλου πηδήμα, ὡς γενικὸν μέτρον ἐπιτυχίας τῶν ἐκλογῶν ἦτο ἀδικαιολόγητον. Μὲ τοιοῦτον σύστημα καὶ ποῖα ἐκλογὴ ἀντιπολιτευομένου δὲν θέλει ἀποτύχει, καὶ ποῖαι παρανομίαι δὲν δικαιολογοῦνται; Δι' ἐμὲ ὁ κατάλογος τῶν Ὑπουργικῶν ὑποψηρίων ἦτο διὰ τὸν τύπον καὶ δὲν εἶχε καμμίαν σημασίαν· μοῦ ἦτο ἐντελῶς ἀδιάφορον ποῖος ἦθελεν ἐκλεχθῇ, διότι οὔτε πρέπει, οὔτε ἀξίζει, ὡς εἶπον καὶ εἰς τὸν Βασιλέα, ν' ἀγοράζωμεν διὰ παρανομίαν τὴν ἐκλογὴν ἀσημάντων ἀνθρώπων. Κατὰ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπιχειρήματός μου ἤκουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Βασιλέως τὰ ἐξῆς ἔντονα.

— Δὲν γνωρίζεις τί ἐστὶ Βουλευτής; Ὅποια: αἱ ἀπαιτήσεις του! Ὅποιας ἐνοχλήσεις ἔχει ὁ Ὑπουργός; Ὁ Λέων Μελᾶς μετὰ τὴν Γ' Σεπτεμβρίου ἠναγκάσθη νὰ πηγαίη εἰς τὸ Ὑπουργεῖόν του μὲ τὸ καπέλλο ἕως ἔς τὰ μάτια διὰ νὰ μὴ τὸν γνωρίζουν καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὰ βλέμματα τῶν ἑγχρῶν του!

— Τοῦτο εἶναι δίκῃ του φροντίς· κανεὶς δὲν τοῦ ἐγγνώμη, Βασιλεῦ, ἀναπαυτικὴν τὴν θέσιν του. Ὁ Ὑπουργός, ἂν ὑποφέρῃ, δὲν βλέπτει· δὲν πρέπει ὁμοῦς διὰ τὴν ἀνάπαυσίν του νὰ καταπατοῦνται οἱ νόμοι.

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε Πήλικα, ὁποῖοι λύκοι λυμάνονται τὴν πολιτείαν, ὁποῖα ἀρπακτικὰ θηρία μὲ τὰ νύχια τῶν κατασπαράττουσι τοὺς λαούς! Ὅταν εἶναι ἰσχυροὶ μεταχειρίζονται τὴν ἐξουσίαν ὡς ὄργανόν των· ὅλη ἡ δημοσία ὑπηρεσία ἀξιοῦν νὰ ὑπηρετῇ ὄχι τὸ κοινὸν καλόν, ἀλλὰ τὰ συμφέροντά των, διὰ νὰ διατηρήσουν καὶ νὰ αὐξήσουν τὴν ἐπιρροὴν των, διὰ τῆς ὁποίας καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐπιβάλλονται καὶ τὸν λαόν καταπιέζουν, καὶ στάσεις ὀργανίζουσι, καὶ ὡς τακτικὸν μέσον ἀντιπολιτεύσεως καὶ πολιτικῶν ἐκδικήσεων ἔχουν τὴν ληστείαν, τὴν μάστιγα αὐτὴν τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, τὴν ἀτιμίαν καὶ τὴν ὀπισθοδρομίαν τῆς Ἑλλάδος! Ἀγόρταγοι εἰς τὰς δημοσίας προσόδους, θέλουν καὶ τοὺς Εἰρηνοδίκας, καὶ τοὺς Εἰσαγγελεῖς, καὶ τὸν Δῆμαρχον, τὸν Ἐπαρχον, τὸν Νομάρχον, ὅλους ἰδικούς των. Ὑστερα ἀπὸ τὰς ἔτη μόλις κατωρθώθη νὰ οὐδετερωθῶν, καὶ νὰ λάβῃ ὀλίγον ἀναψυγὴν ἡ κοινωνία. Ἄς μὴ χαλάσωμεν τὸ σωτήριον ἔργον τῶν κόπων καὶ ἐπῶν, διότι θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκείνην κατάστασιν, ἐὰν δὲν φροντίσωμεν, ὥστε οἱ ἐρχόμενοι βουλευταὶ νὰ χρεωστοῦν τὴν θέσιν των ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἀπὸ αὐτὴν μόνον νὰ ἐξαρτῶνται. — Τὰ ὅσα λέγεις, ἐπρόσθετεν ὁ Ἀμβροσιάδης, παραδεγόμεθα ὅτι εἶναι ἄριστα κατὰ θεωρίαν. Ἄλλ' ἰδὲ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ τὴν πρακτικὴν οἱ βουλευταὶ διὰ τῆς Κυβερνήσεως μόνον διυριζό-

μενοι, πάλιν εἶναι εἰς ἄκρον ἀπαιτητικοὶ· θέλεις τὸ δοκιμάσει; φαντάσου ἂν ἤρχοντο διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιρροῆς των!

Τοῦ Ἀμβροσιάδου δὲν ἔδιδε ἀπάντησιν, διότι ἐγνώριζα ὅτι εἰς μάτην θὰ ἐκοπιάζον. Δὲν ἐνήργει κατὰ πεποιθήσιν, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν. Εἰς τί λοιπὸν ἤθελε χρησιμεύσει νὰ μεταβάλῃ τὴν πεποιθήσιν του, ἂν δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν ἰδικὴν μου; Ἄλλ' εἰς τὸν Βασιλέα ἔλεγον: Δὲν ἀρνούμαι τὴν ἀλήθειαν τῶν παρατηρήσεών Σας καὶ τὴν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς ἐπόψεως. Ἡ ὀλιγανθρωπία, ἡ μὴ μὀρφωσις ἀκόμη μεσαίας τάξεως, τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπαναστάσεως λείψανον, ἡ ἀποκλειστικὴ ἐπιρροὴ τῶν μαχαιράδων, τῶν διεφθαρμένων καὶ τῶν ῥαδιούργων ἡ ἰσχύς, εἶναι ἡ κυριώτερα ἀφορμὴ τῆς πληθώρας τῶν κακουργημάτων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξαχρειώσεως ἐν Ἑλλάδι. Καθῆκον ὅθεν ἐκάστης Κυβερνήσεως εἶναι νὰ καταπολεμῇ αὐτοὺς διὰ νὰ δυνήθῃ νὰ προαγάγῃ τὸ γενικὸν καλόν. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα, Βασιλεῦ, εἶναι, πῶς πρέπει νὰ γείνη ὁ ἱερός οὗτος πόλεμος. Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν πρέπει, δὲν συμφέρει νὰ γείνη παρὰ διὰ τῆς νομιμότητος, ὅτι μόνη ἡ νομιμότης ἐγγυᾶται μάλιστα τελειωτικὴν τὴν νίκην. Ἡ νομιμότης ἔχει τὸ ποθοῦμενον γενικὸν καλόν. Διὰ τῆς παρανομίας, εἰς τὴν γενικὴν σύγχυσιν τῶν ἰδιαιτέρων παθῶν καὶ συμφερόντων βίπτεται καὶ ἐν ἀκόμῃ περισσώτερον πάθος καὶ συμφέρον, τὸ ἰδιαιτέρον τῶν κατὰ καιροὺς Ὑπουργῶν τὸ κακὸν πολεμεῖται δι' ἐνὸς μέσου, τὸ ὁποῖον τὸ αὐξάνει. Ἡ παρανομία καὶ αὕτη εἶναι τίτλος ἐγωϊσμοῦ. Δὲν ἀρνούμαι πάλιν ὅτι διὰ τῆς αὐστηρᾶς νομιμότητος δὲν θὰ λείψουν διὰ μίαν τὰ κακά, ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μάλιστα ἡ Κυβέρνησις θὰ φαίνεται θῦμα τῶν ἰσχυρῶν καὶ διεφθαρμένων. Ἄλλὰ καὶ ὁ καιρὸς εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων στοιχεῖον ἀναπόφευκτον· διὰ μίαν σπανίως κατορθώνονται οἱ σκοποὶ τοῦ ἐφημέρου ἀνθρώπου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τῶν μακροβίων κοινωνιῶν. Διὰ σταθερᾶς πολιτικῆς ἡ νομιμότης ἐισχωροῦσα εἰς τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ὀλίγον κατ' ὀλίγον θέλει φέρει τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον εἰς μάτην ἐξ ἐφόδου κοπιᾶζομεν νὰ ἀποκτήσωμεν. Μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας ὁ κόσμος γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ ἐκεῖνους, οἵτινες ἐργάζονται ὑπὲρ αὐτοῦ· τὰ παθήματα τοῦ ἐγείναν μαθήματα. Ἐβαρέθη πλέον τὰς καταχρήσεις, τὴν ἰδιοτέλειαν, τὴν διαφθοράν, τὴν παρανομίαν. Τὸ βασιλεῖον τῶν κακῶν πνέει τὰ λοιπὰ. Εἶναι εὐτυχὴς ἡ παρούσα ἐποχὴ διὰ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ δὲν πρέπει, Βασιλεῦ, τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν νὰ σύρῃ ἐπάνω τῆς διὰ νέων παρανομῶν χωρὶς ἀνάγκην μάλιστα καὶ χωρὶς σκοπὸν. Διὰ τὸ κοινὸν ἐπευφήμησεν εἰς τὸν διορισμὸν μου, ἐν ᾧ δὲν ἔχω κανὲν προσὸν Ὑπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος: Διότι ἔχω ὑποληψὴν τιμωτικῆς καὶ εἴμαι ξένος εἰς τὰ κόμματα· διότι ὅλοι ἐλπίζουν, μόνον δὲ οἱ καταχρασταὶ καὶ ἀνίκανοι μὲ φοβοῦνται. Διὰ τὴν ὅταν ὁ Προβελῆγιος, μετὰ τὸν διορισμὸν του, ἐλθὼν εἰς τὴν Βουλὴν εἶπεν ὅτι θέλει αὐστηρῶς καταδιώξει τοὺς καταχρασταίς, ἤχησεν ἀπὸ ἀγαλλίαν τὸ Βουλευτήριον καὶ αὐτοὶ οἱ καταχρασταὶ ἐντρά-

πησαν και έπευρήθησαν με τους άλλους : Η νομι- μάτης είναι λοιπόν πολιτική φρόνησις και πολιτική ανάγκη της παρούσης εποχής. Αν οι Έπουργοί έχουν χαρακτήρα και σταθερότητα και πόθον του γενικού καλού, τό έργον των δέν είναι τόσον ακα- τόρθωτον, όσον φαινεται, άλλ' ή αύθεντία των συν- τριβεται, ή βαρύτης των μηδενίζεται, άν περιπλε- γθοϋν και αυτοί εις έργα παρανομίας. Χάνοντες την υπόληψίν των, χάνουν και την δύναμιν να πράξωσι τό καλόν. Κανείς δέν τους βοηθεί ούτε τους υπολήπτεται.

Ο Βασιλεύς φαίνεται κυματιζόμενος εις τό ναί και τό όχι' έρωθείτο μήπως τά άνωτέρω καλά κατά θεωρίαν δέν έχουν και πρακτικήν αξίαν. Από τά τοιαύτα και άλλα παρομοίας φύσεως, όσα έλαβον άφορμήν να έχθώσω εις τους Βασιλείς μετά ταύτα περί του έξω κινήματος εις την ύπόθεσιν του Σκυ- λοδήμου, έμόρφωσε περί έμου την ιδέαν, ως ειπε με φωνήν συγκεκριμένην ή Βασίλισσα ένώπιον του Βασιλέως μίαν ήμέραν, ότι είμαι Unpraktisch' ό δέ Βασιλεύς κατέφυγε εις την στάθμισιν των κκκων, ποίον δηλαδή πρέπει να άποφύγωμεν ως τό μεγαλύτερον. . .

Σ. ΠΗΛΙΚΑΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Η ΤΡΟΜΑΡΑ ΤΟΥ ΣΕΡΓΙΟΥ

Τί παράξενος έκείνος ό Σέργιος, τότες που άγα- πούσε τή Φρόσω του ! Η κάτι του έλειπε, ή κάτι- τις είχε περίσσιο μες στό μυαλό του. Θαρρώ πως και τα δυό. Του μιλούσες, κι αυτός όνειρεύονταν. Τραγουδι άκουγε, και δάκρυζε. Γέλοια, κι άναστέ- ναζε. Ο νους του όλο ταξίδευε, ή καρδιά του όλο πονούσε. Ως και την αγαπητικιά του τή βασάνιζε με τίς παραξενιές του. Εκεί που κρυφομιλούσανε μια βραδιά στό περιβόλι της κόρης, ίσια ίσια τή βραδιά που συμφωνούσανε νάνταμωθούν και να ξε- κινήσουν κρυφά να στεφανωθούνε στ' άντικρινό τό χωριό, κι άς πάη να σκιζή ό γέρος τά ρούχα του, τόν πιάνει άξαφνα ένας φόβος πως θα πεθάνη, πως δέ θα ζήση να τό χαρή ένα τέτοιο μεγάλο καλό, πως τέτοια μεγάλα καλά σε τέτοιο ψεύτικο κόσμο δέ δίνονται. Την άρρησε την κοπέλλα καταστενο- χωρημένη κι ήρθε σε μένα, καθώς ήρχονταν πάν- τοτε. Του μίλησα και γώ καθώς συνείθιζα να του τά λέγω, σαν είδος γιατρός που μιλάει του άρρώ- στου του σαν πονή, κι έτσι τόν καθησύχασα.

Σά να τό ήξερε πως δέ θα τά βγάλη πέρα μονα- χός του, και μου ζητούσε βοήθεια. Του έταξα πως θα κάμω ό τι μπορώ. Είτανε νάνταμωθούνε, μου ειπε, στ' άλλο τό πλαγινό περιβόλι, την τάδε ώρα της νύχτας, κι ή βάρκα έτοιμη στό γιαλό, λίγο παρακάτω. Φεγγάρι δέν είχε, ό κόσμος έκείνη την ώρα, άλλος νυχτέρευε, άλλος κοιμούνταν, ό πατέ- ρας έλειπε, ή μάνα δέν ήξερε τίποτε, αδέρφια τό κορίτσι δέν είχε, ή δουλειά λοιπόν είτανε στό δρόμο. Ένα πράμα μοναχά, του ειπα, να πάη να ήσυ- χάση λιγάκι, γιατί έτρεμε σαν τό ψάρι.

— Ναί, πήγαινε να πλαγιάσης, και μη σε μέ- λη. Έχεις ακόμα πέντε ώρες μπροστά σου. Να μη συλλογιέσαι τίποτε, κι όλα θά γείνουν καθώς τά θέλεις. Είσαι γαμπρός που ό καθένας παρακαλεί να σε πάρη. Ο πατέρας της Φρόσως, σε θέλει κι αυ- τός, μα τόδελε πείσμα. Πήγαινε να μαλλώσουν κι οι δικοί σου μαζί του για ένα σπιτότοπο ! Έγώ είμαι δω όμως, και μη φοβάσαι. Τόν έχω τό γέρο στα χέρια μου. Να τό τό μολόγό του. Τρέχα και πή- γαινε να πλαγιάσης. Θα σάς περιμένω στό περιγιάλι.

Κ' έφυγε ό Σέργιος καταχαρούμενος. Ηρθε ή ώρα, κατεβαίνω στό γιαλό, ή βάρκα έτοιμη, μα Σέργιος πουθενά, Φρόσω πουθενά ! Πε- ριμένα ως μισή ώρα. Ύστερα ξεκινώ κατά τό περι- βόλι, και βρίσκω την κοπέλλα σαν άρρωστη από τό κλάψιμο. Είτανε όλομώναχη. Ακόμα θα φανή ό καλός της ! Που να γυρίση τώρα πίσω που μπορεί να τό μιστήσανε κιόλας πως έφυγε από τό σπίτι ! — Στάσου, της λέγω, μια στιγμή να τρέξω να δω τί γίνεται.

Δέν έχωμα είκοσι βήματα, και σκουντουλώ σ' ένα δεμάτι κληματαόβεργες και πέφτω άπάνω σ' έναν που κοιτούνταν χάμω. Είταν ό Σέργιος ! Τινάζεται άπάνω, και μου λέει σαστισμένα. — Έσύ είσαι ; Άχ, δόξα σοι ό Θεός, γλύτωσα ! που είναι ή Φρόσω !

Σε μια στιγμή βρεθήκαν άγκαλιασμένοι. — Τρέχατε τώρα, τους κάνω, κι ύστερα τάγ- καλιάσματα.

Άλλες δυό τρεις στιγμές, και σηκώνονταν ή βάρκα. Ένα πανάκι, και χάθηκε από μπρός μου. Έγειναν όλα καθώς τά λογάριζα. Και τό νό- στιμο, που ό Σέργιος είταν άλλος άνθρωπος τώρα. Κατοικούσε στοϋ πεθερού του, κι ή διασκέδασή του είταν να δηγάζει τά παθήματά του τότες που άγα- πούσε κρυφά την καλή του και βασανιζότανε με χίλια φαντάσματα.

— Μα είναι και μια δουλειά, του ειπα ένα βράδυ, που δέ μας τηνε ζήγησες. Και τόν παρα- κάλεσα να μας δηγηθή τί είταν που έπαθε τή βρα- διά έκείνη που παρά λίγο να φανερωθή τό μυστικό τους παράκαιρα με την άρρητά του.

— Εκείνη, μας ειπε ό Σέργιος σοβαρά και με συλλογή, είταν ή μεγαλύτερή μου τρομάρα ! Μου ειχες πη να πάγω να κοιμηθώ. Ο τι σκοτεινιάσε, πήγα και κρύφτηκα πίσω από κείνο τό δεμάτι, και πλάγιασα. Πρέπει να έμεινα ως δυό ώρες όλόζυ- ννος. Που να κοιμηθώ ! Και τώρα που σάς τό λέ- γω, θαρρώ πως ύπνος δέν είταν έκείνο τό πράμα ! Είμουν άφανισμένος από την κούραση κι από την άγρυπνιά, τρεις νυχτιές. Τά ξέρεις αυτά. Μου ήρθε ένα πράμα σα βύθος. Σά να μου τόν έδεσαν τό νου μου, καθώς που σου δένουν τά μάτια. Είμουν ό μισός ζυπνός κι ό μισός κοιμισμένος. Άχ, τί τρο- μάρα, τί κόλαση ! Να θυμάσαι πως έχεις αγάπη μες στην καρδιά σου, πως έχεις να πάρης μεγάλη άπόφαση, και να μη θυμάσαι, μήτε τί λογής αγά- πη, μήτε τί λογής άπόφαση ! Σά να περπατήσ μεσα σε καταχνιά φωτερή, μα καταχνιά που δέ βλέπεις όλόγυρά σου παρά τό φωτισμένο τό σύννε-

φο ! Κόλαση, κόλαση τρομερή ! Συλλογιόμουν τι πόνο πρέπει ναχη κάποια καρδιά την ώρα έκείνη, κάποια καρδιά που θαρρούσε πως τή θυμούμαι, και πήγαινα να λυώσω από τή λύπη. Ζητούσα να ξε- τιναχτώ, να ζυπνήσω, να δω την αγάπη μου, να θυμηθώ τόνομά της, να θυμηθώ τόν τόπο, την ώρα, να τρέξω να τή ρωτήσω τί είναι που είχαμε στό νου μας να κάμουμε, να μου τό πη να γλυτώσω, να φέξη πάλι ή ψυχή μου, να ζήσω και να χαρῶ, — κι όσο πολεμούσα να ζυπνήσω, τόσο δυνατώ- τερα μου τόν έδενε τό νου μου ή μαύρη μοίρα που με κράταγε βυθισμένο σε κείνη την καταχνιά. Ώρες ώρες μου ήρχότανε μια λάμψη κι έβλεπα ένα ίσκιο μέσα στην καταχνιά, κάτι μου έλεγε πως αυτός ό ίσκιος είταν ή κόρη που ήθελα ν' άνταμώσω, έκανα να τρέξω κοντά της, κι άξαφνα έπεφτα σε μεγαλύτερο βύθο ! Κόλαση φοβερή ! Ίδρος ψιλός με περιέχυε, γύρευα να γογγύζω και δέ μπορού- σα. Σά να λιγοθυμούσα σιγά σιγά. Σά να βυθιζού- μouna στη σκοτεινότερη καταχνιά της άπελπισιάς. Θα πεθάνω, θα πεθάνω, δέ γίνεται, έλεγα. Και και άπάνω, σ' έστειλε ό Θεός και σκουντουφλησες στό δεμάτι, κι έπεσεσ άπάνω μου, και ζυπνησα, και βρήκα τή Φρόσω μου, κι είδα τό φώς.

A.

ΑΛΕΞΙΣ ΚΑΙ ΔΩΡΑ

Έλεγείο του Γκαίτε.

Άχ ! τό καράβι άκράτητο γοργά πάντ' άρμενίζει ες τό κύμα τό άφριστό, μακρότερα όλονένα ! Ανοίγει ως πέρα του σκαριού τό κιλίκωμα, ζοπίσω οι δελφινες πηδούν, λές και τους φεύγ' ή λεία. Καλό ταξείδι όλα δηλοϋν' άροδοουλεύει ό ναύτης ήσυχος ες τό πανί, που αυτό για μες κοπιάζει' και φτερογιάζει όλων ό νους ες τά έμπρός, ως οι σημιαίκι' ένας μόνος σκυφτός όπίσω απ' τό κατάρτι θαρεί θλιμμένος τά βουνά, που γερανά μακραίνουν και ες τά νερά βουλοϋν με τή χάρα του ντήμα. Έχάθη, ό Δώρα, ως και για σε τό πλοίο, που ες τά ξένα τόν Άλεξι σου άρπξ, τόν φίλο, τόν γαμπρό σου. Μάταια κυττάς για με και συ' χυποϋν οι δυό καρδιάς μας μια για την άλλη, πλην ή μια μακρά π' την άλλη.

Μόνη στιγμή μου, πώχισα ! όλαις μου άντιστηκόνει ταις άλλαις, ταις άγναις ήμέραις, που έπεράσαν. Άχ ! μες την ύστερη στιγμή μ' έσε μου έπιφανίσθη ανέλπιστα ζωή από θεού σταλμένη. Σϋ με τό φώς σου μάτια λαμπραίνεις τόν αιθέρα, ω Φοίβη, έγω μισώ τ' όλόφωτό σου φέγγος. Μες την καρδιά μου συγκλειστός ν' άνανεώσω θέλω την έποχή, που αψη και βράδυ τή θαρούσα. Πως έβλεπες την εύμορφιά και άνάισθητ' ή ψυχή σου άπόμνε ή νωθρή ες τά άφρανικά της κάλλη ! Μην κλάισαι ! Κι' ό ποιητής τό άίνιγμα παρόμοια προβάλλει τεχνικά περιφραχτό ες τά λόγια. Σ' τό σπάνιο πλέγμα των κομψών εικόνων χαίρουν' όλοι, αλλά ες την συντροφικήν άκόμη λείπει ό λόγος, που κλει την έννοια' ως ευρεθ' ή ψυχή ήλαρνεϊ, πνεϋμα διπλά τερπνό ες τό ποιήμα ξανούγει. Α ! γιατί τόσο μου άργησες, παράργησες να λύσης. Έρωτα, τή φασκιά, που μου 'δεσες ες τά μάτια ! Καρτέριε δέξιον άνεμο τό φορτωμένο πλοίο, και τέλος απ' τή γη μες φύσησε ες τό κύμα.

Καιροί της νιότης κι' όνειρα του μέλλοντος χαμένα ! σεϊς πάτε, μοναχή μου μέν' ή ώρα έκείνη. Ναί, κι ή εύτυχία μένει μου ! Άχ, σ' άγκαλιάζω, Δώρα ! κι ή έλπίδα μου θυμά τό εικόνισμά σου μόνον. Συγνά να πς εις τόν ναό σεμνή και στολισμένη σ' είδα και γιορτερή ες τό πλαγι τή μαννούλα. Γοργή, δροσάτη, τους καρπούς έπαίρνεις ες τό παζάρι' τό αγγείο σου ή κεφαλή τί θαρρετά κινούσε, που ες τό πηγάδι έγέμισες ! και άνάφαινε απ' όλα τράχηλος και λαϊμός και τό καλό σου σείσμα. Έτρομάζα πολλούς φοραίς μη σου ξεγύρ' ή στάμνα, άλλ' ήταν στερεή ες τόν ποδολόγο άπάνω. Συνήθιζα να σε θεωρώ, γειτόνισά μου ώραία, όπως θαρεί κανείς τ' άστέοια, τό φεγγάρι' θαάζει τα και χρίζεται, άλλά να τά κατέχη πόθος κανείς δέν ζή ες τό γαληνό του στήθος. Έφύγατ' έτσι, χρόνια μου ! Τά σπίατα μας χωρίζαν είκοσι μοναχά πατήματα και άκόμη. Δέν είχε ες τό κατώφι της τό πόδι μου πατήση. Και τώρα τό φοιχτό μες διαχωρίζει κύμα ! Πλαστά μόνον, ω θάλασσα, τά ούραν' άντιφεγγίζεις' χρώμα νυχτός για με τό εξαίσιο γαλανό σου !

Όλ' άναδεϋαν ες τόν γιαλό' κι' ήλθε παιδι τρεχάτο ες την πατρική μου αλλη, ες τό πλοίο να κατέβω, και μου πε' ανοίγουν τό πανί, σαλεύει ες τόν άέρα κι ή άγκυρα με όρμη ξεσπιέται από τόν άμμο. Άλεξι, έλα ! Κι' ό αγαθός πατέρας τότε άπλόνει χέρι εύλογητικό ες τό όλόγυρο κεφαλι κι' ή έγνοιαστική μητέρα μου μου δίδει ένα δεμάτι, πώκαμε ες τή στιγμή. Και οι δυό τους με φωνάζαν' εύτυχησένος γύρισε, πλούσιος κι' εύτυχησένος ! Με τό δεμάτι έγω σφιχτό ες την άμασγάλη έχύθηκα να κατεβώ μες τόν αλόγυρό μου κι' εύρηκα έσένα όρθή ες του κήπου σου τή θύρα. Τότε μου χαμογέλασες κι', Άλεξι, μου πες, κείνους, που όγλοδούσαν αυτοϋ, συνταξιδιώταις θα' χης ! Ξένους γιालούς τώρα θα ιδής και πλούσιαιςπραματείαις συ θαπραματευθής, στολιδία των κυράδων. Άλλά κι' έμε μίαν έλαφρή να φέρης άλυσιδα' άχ τόσο την ποθώ ! κι' ευχάριστη περόνω. Να σ' έρωτώ σταματήτρα για την παραγγελιά σου, ώσανπραματευτής, τί σχήμα και τί βραχος. Πολύ μετριόσουν ες τή τιμή' κι' εθώρια τόν λαϊμό σου, που 'θελε στολισμό σαν της βασιλίσσας μας. Αύχαιν' ό άγός του καραβιου, και φιλικά συ μου πες' πάρε και όπωρικά μαζή σου από τόν κήπο ! και πορτοκάλια όλόγλυκα να πάρης κι' άσπρα σύκα' άρμη δέν τά γεννά και ούτε κάθε τόπος. Έμπήχα τότε κι' εκουβες καρπούς γοργά, που ως βαρη χροστά τό άνασυρτό φουστάνι έσακκουλιάζαν. Μου φθάνουν, σου λεγα συγνά, και άχροκοιμμένος άλλος καλλίτερος καρπός σου' έγγίστρα ες την παλάμη. Έμπήκες τέλος κι' εύρηκες καλαθι ες τή σκιαδα κι' ή άνθιστή μυρτιά λυγούσε άπάνωθε μας. Άρχισες τότε σιωπηλή καλά να συγορίζης ες αυτό τά όπωρικά' τό πορτοκάλι πρώτο, που ώσαν χροσόσφαιρα βαρύ καθίζει, και κατοπί τό σύκο, που άπαλό ζουπι τά άλλαζει σχήμα, και τό κανίσι με μυρτιαίς σκεπάσθη κι' έστολισθη' πλην δέν τό έπήρα έγω' στεκόμουν. Είς τά μάτια οι δυό μας έδλεπόμεθα και μου 'λθε μια θαμπούσα. Τό στήθος σου γρικώ να έγγίξω τό δικό μου ! Έκτύκλωναν οι άγκάλαις μου τώρα τόν βαρυκατό σου τράχηλο' τόν λαϊμό θερμά συγοφιλούσα. Η κεφαλή σου άπόγυρε ες τόν ώμο μου, και τότε και αύταις οι ποθηταίς άγκάλαις σου μου έπλέξαν του εύτυχησένου τόν δεσμόν. Αισθάνθηκα τά χέρια του Έρωτος' στενά μες έσφιγγε, κι' ό αιθέρας ό ξάστερος για τρεις φοραίς έδρόντησε' τά δάκρυα μου εκύλησαν με όρμη κι' εκλάιαμε κι' οι δυό μας' τότε από λύπη, από χαρά μες άφανίσθη ό κόσμος. Πλειό δυνατά πολύ μ' έκράζαν ες τ' άκρογιάλι

τὰ πόδια μου δὲν ἤθελαν ἐκείθε νὰ σαλεύσουν,
καὶ σοῦ πα' Δώρα! ἐστὶ δική μου νὰ μὴν ἴσαι:
Αἰώνια! μοῦ περ σιγαλά. Τὰ δάκρυά μας τότε
σ' ἄν μιά πνοή θεοῦ μᾶς σήκωσε ἀπ' τὰ μάτια.
Ἄλεξι! ἀπὸ σιωπώτερα μ' ἐκράζαν καὶ ἀπ' τῆ θύρα
τῆραζε τὸ παιδί, ποῦ μ' ἐζητοῦσε μέσα.
Πῶς τὸ καλάθι ἐδέχθηκε! Πῶς μ' ἐσπρωγγε νὰ πάμε!
Τὸ χέρι ἐγὼ σφιγτὰ πῶς σοῦ ἐκρατοῦσ' ἀκόμη!
Πῶς ἦλθα 'ς τὸ κοράθι μας; Φαινόμενον μεθυσιμένον
αὐτὸ γνωρίζω ἐγὼ. Τὸ ἐπίστευσαν πῶς ἦμουν
καὶ οἱ σύντροφοί καὶ ἀπειράχτο τὸν ἄρρωστον ἀφήσαν·
κι' ὁ ἀγνός τοῦ μακρῶς πλεῖα μᾶς σκέπαζε τῆ χώρα.
Αἰώνια! μοῦ ἐμουρμούρισε, ὦ Δώρα, καὶ 'ς τὰ αὐτιά μου
ἤχη μὲ τοῦ Διὸς τὸ βρόντημα! 'Σ τὸ πλάγι
τοῦ θρόνου ἢ κόρη του, ἢ θεὰ τοῦ ἔρωτος, στεκότου.
καὶ οἱ Χάρτες σιμά! Θεόστραχοι οἱ δεσμοὶ μας!

Κοράθι, τάχυνε λοιπόν μ' ὄλο βοήθους ἀνέμους!
Πλέριο κοράθι ἐμπρός, κόψε τὸ ἀφῆτο κύμα!
'Σ τὸν ξένο φέρε με γιὰ λό, γιὰ νὰ μοῦ καλοθέσει
ὁ χρυσικός εὐθὺς τὸν θεῖον ἀρραβῶνα.
Ἄλυτος πρέπει νὰ γενῆ, ὦ Δώρα, τὸ ἄλυσιδι.
μ' ἐννία λαίμους ἀρῶνους νὰ σὲ περικυκλόνη.
Κι' ἄλλα πολλὰ πολλῶν λογίων στολιδία θὰ σοῦ φέρω
τὸ χέρι σου χρυσὰ βραχιόλια θὰ στολίζουν
πλούσια θὰ συνορίζονται ἀμπαράθι καὶ καρδοῦνι,
καὶ ἀντίκρυ 'ς τὸ γλυκὸ ζαφεῖρι τὸ ἄκουτι,
καὶ τὸ χρυσάρι τεχνικὰ θὰ δένη τὰ πετράδια.

Πῶς χαίρεται ὁ γαμπρός ὁ ἴδιος νὰ στολιζῆ
τῆ νύφη! Ἦγὼ μολὶς ἴδω μαργαριτάρια, ὁ νοῦς μου
εὐθὺς 'ς ἐσὲ πετᾷ. Καὶ ὡς βλέπω δακτυλίδι,
'ς τὸν λογισμό μου φαίνεται τὸ εὐμορφὸ σου σῆμα
τοῦ μακρουλοῦ χεριοῦ. Θὰ πάρω, θ' ἀνταλλάξω.
Ἀπ' ὅλα τὰ καλλίτερο σὺ πρέπει νὰ διαλέξῃς
γιὰ σὲ μετὰ χαρᾶς θὰ δῶς τὸ φροσιό.

Κι' ὄχι μονάχα ὁ ποθητός στολιδία καὶ πετράδια
ἀλλ' ὅ,τι εἶναι χαρὰ νοικοκυρᾶς σοῦ φέρνει
ψιλά μαλλιοῦ ἀκεπάσματα μὲ πορφυρὰ κενάρια
γιὰ κλίνη μαλακή, ποῦ θὰ μᾶς περιλάβῃ
πολύτιμο λινόπανο, νὰ κάθεται νὰ ῥάφῃς
ἐμὲ κ' ἐσὲ σκουτιὰ καὶ ἀκόμη κ' ἐνός τρίτου.
Κοιμηστέ μου τὴν καρδιά, εἰκόνας τῆς ἐλπίδος!

Ἦ, σθύστε μου, θεοί, τῆ σιὰ μου ὅπου μανίζει!
Ἄλλα καὶ αὐτὴν ξαναποθῶ τῆ θλιθερῆ χαρὰ μου,
ἢ μέρημα ψυχρῆ καὶ ἀτάραχη ὡς μὲ φθάνῃ.
Τῶν Ἐρινύων τὰ δαδιά καὶ ἀλύχτισμα Κερθέρου
δὲν σκιάζουν τὸν κακὸ 'ς τ' ἀνέλπιδα λημέρια,
καθὼς ἐμὲ τὸ φάντασμα, ποῦ ἀτάραχο μοῦ δείχνει
πέρα τὴν πωθητῆ τοῦ κήπου τῆς ἡ θύρα
ἀκόμη μένει διάπλατη, κ' ἐμβαίνει κάποιος ἄλλος!
ὡς καὶ γι' αὐτὸν κάποιος ὡς καὶ 'ς αὐτὸν τὸ σῦκο
δίδει τὸ δυνάμωτικό μέλι του! 'ς τῆ σκιάδα
γλυκοτραβᾷ καὶ αὐτόν; καὶ αὐτὸς τῆς πᾶει κατόπι!

Τυφλώσατέ με σεις θεοί! τῶν ἀνιστορημάτων
ἀπ' τὸ μνημονικὸ σθύστε μου κάθε εἰκόνα!
Εἶναι κοπέλλα δὲ καὶ αὐτῆ! καὶ ὅποια 'ς τὸν ἕνα πέφτει
εὐκολῆ, αὐτῆ γοργὰ στρέφει καὶ 'ς ἄλλον πάλι.
Ἦ τώρα, Δία, μὴ γελάς μὲ πατημένους ὄρκους!
Βρόντα, πελέκα ἐκεῖ! — Τὸς κεραυνούς σου κράτει!

Τὰ σαλευτὰ σου σύγνεφα ξηπόστειλε 'ς ἐμένα!
'Σ τὸ σκότος τῆς νυχτὸς τὸ φλογερό σου ἄς πέσῃ
ἀστραποπέλεκτο 'ς αὐτὸ τὸ δύστιγο κατάρτι!
Σκόρπησε 'ς τὰ νερά τοῦ κοραθιοῦ τὰ ζῦλα,
χάρισε 'ς τ' ἄγρια κύματα τούτεις τὰς πραγματείας
κι' ἄρπαγμα δὲσ' ἐμὲ νὰ γίνω τῶν δελφίνων!

Παύσατε, Μούσας! Μάταια πασχίζετε νὰ εἰπῆτε,
πῶς λύπη καὶ χαρὰ 'ς τὸν ἔραστή ξαλλάζει.
Τοῦ ἔρωτος τὸ λάθωμα δὲν ἰαίνεται· πλὴν μόναις
σεῖς δίδετε, ὦ κἀλαῖς, ξαλάφρωμα τοῦ πόνου.

[Μετὰφρασις]

ΓΛΑΥΚΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ

Ἦθη Ἐπαρχιακά.

— Ἐδῶ, ἐδῶ, κλωῶς τονε!... Βάλε δύο λίτρες
τοῦ σιόρ Γιακουμάκη, νὰ τζῆ κάμη ψητές!»

Ὁ Γιακουμάκης δὲν ἐκράτησε πλέον τὸ ἐξαί-
σιον μειδιάματός του.

«Ἄν εἶνε τὰ ἴδια οὐλα, παιδιὰ μου» τοῖς εἶπεν
«οὐλα καλὰ καὶ βλοημένα. Ἀπὸ δῶ ποῦ προ-
τωῆρθα θὰ πάρω, νὰ σε χαρῶ. Βάλε μου, κουμ-
πάρε, δύο λίτρες!»

Καὶ ὁμιλῶν ἀκόμη, ἐστράφη πρὸς μερικούς γνω-
ρίμους, τοὺς ὁποίους τότε ἐβλεπε, καὶ τοὺς ἐχαιρέ-
τισε ἐγγίζων μὲ τοὺς δύο δακτύλους τὸ φροντί-
τοῦ κασκέτου του. Τόσον σοβαρὸς ἦτο καθ' ὁδὸν ὁ
χαιρετισμὸς τοῦ ἀνέκαθεν καὶ ὄχι ἀπὸ σήμερον ποῦ
ἦτο ἐπίδοξος συμπέθερος τοῦ Τοκαδέλου... Ἦλθεν
ἢ σειρά του, τοῦ ἐζύγισαν τὸ ψάρι, τὸ ἐτύλιξεν ἐκεῖ-
νος εἰς ἕν χαρτίον τὸ ὅποιον ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέ-
πην του καὶ ἐξεκίνησε διὰ τὸ σπίτι. Κανεὶς σχεδὸν
εἰς τὸν δρόμον δὲν τον ἐζήλευε διὰ τὸ ὄψωνίον του.

Καὶ ὁ πτωχότερος ἐδῶ ἄμα ἔλθη ἢ τσιπούρα θὰ
οἰκονομήσῃ καὶ θὰ τὴν ἀγοράσῃ. Δὲν ἔνοιε νὰ νη-
στεύσῃ τὸν νόστιμον ἰχθύον, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται
νὰ μείνῃ νηστικός ὅλην τὴν ἐπομένην ἐβδομάδα.
Θὰ τον συνοδεύσῃ μὲ ἀλιάδα, θὰ φάγῃ μέχρι διαρ-
ρήξεως ἕνα πιάτο πυραμιντάλε καὶ ὅταν κατόπιν
θὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ οἶνοπωλεῖον νὰ πῆρ καὶ νὰ εὐ-
φρανθῆ, θὰ βεβαίωσιν μὲ στόμρον—τὴν ἰδίαν ὁμιλίαν
θὰ κάμνουν καὶ οἱ ἀφεντάδες εἰς τὴν Λέσχη, — ὅτι
τὸ ψάρι σήμερον ἦταν ἕνα ἀμύγδαλο καὶ ὅτι ἀπο-
λάδισε μὲς τὴν παδέλα σὰ νὰ ἦτανε κοιλία βωϊνή...
Ἄ, κὲ ρόμπα!

Ὁ Γιακουμάκης, παρέδωκε τοὺς ἰχθύς εἰς τὴ
σιόρα Νένε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μαγειρεῖον νὰ νιοθῆ
ὑπεράνω τοῦ νεροχύτου.

«Ψάρι; ψάρι;» ἠρώτησεν ἡ Γιακουμάκινα ἀπὸ
μέσα μὲ χαρὰν, ἐννοήσασα ἀμέσως τὸ ὄψωνιον ἀπὸ
τὰ μισουλίματα τῶν γαλῶν. «Γιὰ, γιὰ, μωρὴ
Νένε. Τζόγια! Τὸ βράδυ ψητό, ἔ!»

— Ψητό, ἀμὴ δὰ βραστό θὰν το κάμουμε!» τῆ
ἀπήνησεν ὁ Γιακουμάκης, ὁ ὅποιος ἀπὸ χθὲς ἐζῆ-
κολούθει νὰ κάμῃ τὸν παράξενον. Εἰσερχόμενος δὲ
εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ τὸ μακτρὸν μεταξὺ τῶν χειρῶν,
προσέλαβεν ἀκόμη σοβαρωτέραν ἐκφρασιν καὶ ἀνήγ-
γειλε:

«Τοῦ τῶπα τοῦ ἀφεντός νὰ μας κάμῃ τὴ χάρι
νὰ μὴ ματακοπιᾶσῃ ἄλλο ἐδῶ. Ἦσυχάσαμε.»

Ἡ Μαργαρίτα ὠχρίασεν, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε,
οὔτε κἂν ἀνύψωσεν ἀπὸ τὸ ἐργάχειρόν της τοὺς ὀφ-
θαλμούς. Ἡ ἀγαθὴ Γιακουμάκινα ὁμῶς δὲν ἐκρα-
τήθη καὶ ἠρώτησε:

«Μὴ λάχῃ καὶ τούτες κανένα λόγο ἄσκημο τοῦ
παιδιοῦ; Ὁ σιόρ Τόνης δὲ σου φταίει σὲ τίποτα!
(λόγοι εἰλικρινεῖς αὐτοί, διότι ἡ Γιακουμάκινα οὔτε
εἶχεν ἐννοήσει οὔτε εἶχε μάθει τίποτε περὶ τοῦ ἔρωτος
τοῦ ἐκκολαφθέντος ἐν τῇ οἰκίᾳ της).

— Νὰ μὴ σὲ γνοιάζῃ. Τί τούπα καὶ τί δὲν
τούπα δὲν θὰ σου δώσω λογαριασμό.

— Ὁ νόμος ξέρεῖ καὶ μιλεῖ πάντα του», εἶπε
τότε ἡ Μαργαρίτα.

«Τὴν ἀκούς; τὴν ἀκούς ποῦνε παιδί! πρᾶμμα!»
εἶπε κλίνων πρὸς τὴν συμβίαν του ὁ Γιακουμάκης.
«Ἀκούς ἐκεῖ ποῦ ἤθελες νὰν τότε βροῖσω κηδῆλα τὸν
ξένον ἄνθρωπο!... Μὲ οὐλὴ τὴν εὐγένεια ἐγὼ,
μὲ οὐλὴ τὴν εὐγένειαν ἐκεῖνος καὶ χωρὶς κανένα
κακοφρανισμό. Ἐτοῦτο καὶ ἐτοῦτο, κόντε μου, τοῦ
εἶπα, καὶ νὰ μου κάμῃς τὴ χάρι... Πολὺ καλὰ,
ὅ,τι ὀρίζεις καὶ — ἐφινίρησε.»

Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τὰ παιδιὰ:

«Ἐτοιμασθῆτε νὰ σας κάμω μάθημα. Ἐστασα!»

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον του νὰ ποδάλῃ τὰ
ἐνδύματα τοῦ δρόμου. Διὰ τὸ συμπέρασμα τῆς μετὰ
τοῦ Τόνη συνομιλίας, οὔτε λέξιν εἰς τὰς γυναῖκας.
Ἄ, δὲν ἦταν ὦρα ἀκόμα!... Ἐν τούτοις ἡ
Μαργαρίτα ἠσθάνθη κάποιαν ἀνακούφισιν· τοῦλά-
χιστον δὲν συνέθη ῥῆξις ἀπότομος... Ἀλλὰ τὰ
παιδιὰ κατελήφθησαν ἐπὶ τῶν βαθμίδων ὑπὸ ἀο-
ρίστου τινὸς δισθυμίας, ὅπως πάντοτε ὁσάκις ἐκα-
λοῦντο νὰ εἰπουν τὸ μάθημά των. Ὅλον τὸ πρωὶ
ἐφώναζαν, ἐγελοῦσαν, ἐπαίζαν, ἐζωγράφιζαν μὲ τὰ
κονδύλια ἐπάνω στὲς πλάκας καραβάκια καὶ παν-
τιεροῦλες. Ἡ ἀλήθεια ὁμῶς εἶνε ὅτι ἐμάθαν καὶ
μερικὰ ὠφέλιμα πράγματα. Ἀντὶ τοῦ συνήθους
παρὰμυθιοῦ, ἢ δασκαλὰ τους σήμερον ἐπροτίμησε
νὰ τους δώσῃ μερικὰ παραγγέλματα διὰ τὴν ὑγείαν
καὶ εὐτυχίαν των. Μεταξὺ τῶν ἄλλων τοὺς εἶπε
πῶς ὅταν τὸ ψαλίδι εἶνε ἀνοικτό, εἶνε ἀνοικτὰ
καὶ τὰ στόματα τῶν ἐχθρῶν τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐπρε-
πε νὰ τὸ κλείουν πάντοτε ὅπου τὸ εὕρισκαν—γλωσ-
σοφαγιά, γυιέ μου! — τὰ ἐξώρκεισε νὰ μὴ διδουν
ποτέ τὸ βράδυ ἀλάτι ἐξω, γιὰτ' ἦταν μεγάλο κακὸ
τοῦ σπιτιοῦ — ἄδικος θάνατος, γυιέ μου, — ἐσύ-
στησε δὲ εἰς τὰ κορίτσια νὰ μὴν τελειώνουν ποτέ
κανένα ρούχο τὸ Σάββατο, γιὰτὶ γίνεται σάβανο,
γυιέ μου. Τέλος ἐβεβαίωσεν ὅτι ἄμα ἢ κόττα λα-
λήσῃ σὰν κόκορας πρέπει νὰ σφάζεται ἀμέσως, εἰ-
δεμὴ κάποιος πεθαίνει, ὅπως ὅταν ξανάψῃ τὸ σι-
γάρο τοῦ πατέρα ἢ γυιῆ λάδι καὶ κρασί ἀπάνω
στὸ τραπέζι, εὐτυχία καὶ πλοῦτη θὰ ἐμβουν γρήγορα
στὸ σπίτι.

«Ἀκούστέ με» προσέθετε συχνὰ ὡς ἐπωδὸν «γιατὶ
κ' ἐγὼ τᾶκουσ' ἀπὸ τῆ μάννα μου, ποῦ ἦτανε πα-
λαιῆ γυναίκα θεοφοβούμενη καὶ ἤξερ' ἕνα σωρὸ
πράγματα».

Καὶ τὰ ἤκουαν τῶ ὄντι τὰ παιδιὰ προσεκτικὰ
καὶ τὰ ἐπίστευαν ὅλα χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀρι-
βολίαν καὶ ἀντίρρησην. Τοῖς ἐφαινότο τῶσφ φυσικὰ
καὶ λογικὰ, ὥστε πολὺ ἐξεπλήγησαν ὅταν ἡ Μαρ-
γαρίτα ἔλασεν ἐπὶ τέλους τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐφώ-
ναξεν:

«Ἄς τα, νόνα, τὰ παιδιὰ καὶ μὴν τους λὲς τέ-
τοιες ἀνοησίες!»
Τὰ ἄρρησε δ' ἐκείνη πραγματικῶς, ὄχι διότι ἐθεώ-
ρησε τῆς ἐλαχίστης προσοχῆς ἀξίαν τὴν παρατή-
ρησιν τῆς ἐγγονῆς — τί ξέρουν τότε τὰ παιδιὰ! .
... — ἀλλὰ διότι εἶχε νὰ νεροπλύνῃ μερικὰ μαν-

θῆλια καὶ τσουράπια τοῦ Γιακουμάκη. Παρήγγει-
λεν εἰς τὰ μικρὰ νὰ διαβάζον' ἀλλ' αὐτὰ, χωρὶς
ἐπιτήρησιν πλέον, ἤρχισαν τὰ παιγνίδια καὶ τὰς
φωνάς. Ὁ κώδων τῆς Παναγίας, νεκρικῶς ἤχησας,
τὰ ἔκαμε νὰ ψάλουν ἐν χαρᾷ:

Ντίν, ντίν, ντίνανα,
Πέθανε ἡ Κοντίναινα,
Καὶ τὰ Κοντινόπουλα,
Γινῆκαν ἀρχοντόπουλα...

καὶ ἔπειτα ἀλλ' ἄσματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγωρῖου
ἤχου, μελαγχολικοῦ συγχρόνως καὶ εἰρωνικοῦ:

Σιὸρ Ντετόρο μὲ τὴ γούνα
Ἦ γυναίκα σου γουρούνα
Τὰ παιδιὰ σου γούτσι-γούτσι
Δὲν ποτάζουσε παπούτσι...

Καὶ ἐν ᾧ τὰ μικρότερα ἐσιμποῦσαν τὰ δακτυ-
λάκια των, ἀπαγγέλλοντα ῥυθμικῶς τὰ ἀκατά-
ληπτα:

Τσίμπι, τσίμπι τὸ λεφτό,
Τὸ λεφτὸ τὸ τηγανὸ κτλ.

τὰ μεγαλύτερα ἐπαίζαν κουκάνες, ἐν εἶδος μπι-
λιάρδου, κατὰ τὸ ὅποιον κυλοῦν ἐπὶ ἐπιπέδου κε-
κλιμένου, μίξ πλάκος π. χ. μικρὰ τεμάχια πετρο-
κονδύλων ἐπίτηδες παρασκευαζόμενα. Καὶ ἤκουες:

«Ἰδές, μωρὲ κουκάνα ἢ δική μου...»

— Ἀμὴ ἐτούτη;
— Ὅπου σημαδέψω πάει.
— Φυλάξου καὶ σ' ἔφαγα.
— Πάει, πάει, πάει, χούπ!
— Στὴν ἐκέρδισα!»

Ἄλλα δὲ, προπάντων κοράσια, προσήρμοζαν
τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τῆς ῥωγμῆς τῆς θύρας καὶ βλέ-
ποντα τὸ σκότος τῆς κλίμακος καὶ τῆς σοφίτας,
ἐφραντίζοντο ὅτι ἐβλεπαν στρατούς, λιτανείας καὶ
ἐπιδείξεις καὶ ἀνθη καὶ φερέματα μεταξωτὰ ὀλό-
χρυσα καὶ κοπέλες καὶ περιβολία, καὶ ἀνεοκίουν
πρὸς ἀλλήλα τὰ ὄραματὰ των σιγὰ μὲ γλώσσαν ζω-
ηρὰν εἰκόνων καὶ ὑπερβολῶν. Ἐτσι, μὲ τὰ συνειθι-
σμένα, ἐπέρασεν ὅλη ἡ αὐγὴ, ἐν ᾧ ἡ φυλλάδες των
ἦσαν ἐρριμμένοι ἐκεῖ καὶ λησμονημένοι· αἱ σπάνιαι
τῆς Μαργαρίτας ἐπιπλήξεις, ἢ ὅποια δὲν εἶχε σῆ-
μερον καμμίαν ὄρεξιν νὰ ἐπιμένῃ, δὲν ἐπέφεραν κανέν
ἀποτέλεσμα. Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἠσθάνθησαν ὅλα μίαν
ἀνησυχίαν ὅταν εἰσῆλθεν ὁ διδάσκαλος νὰ τᾶκούσῃ
κατὰ τὸ συνήθες, νὰ τᾶλλάξῃ καὶ νὰ τα σχολάσῃ,
ξέχωρ' ἀπὸ κείνο ποῦ δὲν θὰ ἤξερε τὸ μάθημά του
— ἀπειλὴ ἢ ὅποια ἂν καὶ ποτέ μέχρι τούδε δὲν
ἐπραγματοποιήθη, ἐξηκολούθει ὁμῶς νὰ ἐμπνέη φῶ-
βον πολύν.

Ἄλλὰ πολὺ ὀλίγον ἐπρόσθεσε σήμερον εἰς τὸ μά-
θημα ὁ Γιακουμάκης. Ὀλίγα παιδιὰ διέταξε νὰ
ἐπαναλάβουν τὰς λέξεις των ἢ τὰς συλλαβὰς των
καππακιστὰ — διότι ἀλλαχτὰ τὰς ἤξευραν πάντοτε
ἀπέξω ὡς ψιττακοὶ καὶ ἡ γλώσσά των ἔτρεχε —
πολὺ δὲ ὀλιγώτερα ἀκόμη ὑπέβαλεν εἰς τὴν δοκι-
μὴν νὰ ποῦν τὸ μάθημα πεταχτὰ, δοκιμὴν ἀπὸ τὴν
ὅποιαν σπανιώτατα ἐβγαίναν ἀσπροπρόσωποι οἱ μι-
κροὶ μαθηταί, οἱ συνειθισμένοι εἰς τὴν κατὰ σειράν
ἀποστήθισιν. Ἄλλὰ σήμερον κανεὶς σχεδὸν δὲν
ἐκαμνε λάθος.

«Τί λέει ἐδῶ;» ἠρώτα ὁ διδάσκαλος.

Βερνάρδος
Πρίγκιψ Διάδοχος της Σαξονίας Μάινινγκεν

Καρολόττα
Πριγκίπισσα της Σαξονίας Μάινινγκεν

«Στά» απήντα τὸ παιδίον μετὰ δισταγμοῦ. Τὸ βιβλίον ἔλεγε σπᾶ, ἀλλ' ὁ διδάσκαλος ἀπήντα :

«Μπράβο! ἀμὴ ἐδῶ :

— Κρά » ἔλεγε τὸ παιδίον, καὶ κρὺ τὸ βιβλίον.
«Μπράβο, νὰ σ' ἀλλάξω » ἔλεγεν ὁ διδάσκαλος καὶ τὸν ἄλλαξε τὸν μικρὸν ἀμελέτητον.

Τὸ ὄραϊον τοῦτο μάθημα διέκοψεν ἡ ἔλευσις ἢ μᾶλλον ἡ ἐροδος τῆς Σαμουύγαινας, τῆς γνωστῆς μας, ἢ ὁποία ἀπὸ τὴν σάλαν ἀκόμη ἤρχισε νὰ στενάξει καὶ νὰ βογγᾷ, μαντυλοδεμένη, κρατοῦσα μετὰ τὴν παλάμην τὸ μάγουλόν της :

«ὦ, ὦ! ὦμῆ, πεθαίνω . . . Δὲν μπορῶ ἄλλο! Γιακουμάκη μου! . . . κάμε τὸ ψυχικὸ νὰ ζῆς. . . ὦ! ὦ!

— Τί ἔχεις, Χριστιανή :

— Τὸ δόντι μου . . .

— Τὸ δόντι τση, ἢ καϊμένη. Δέ σου πέρασε ἀκόμα :

— ὦμῆ, ποῦ νὰ μου περάσῃ! μ' ἐσφίζανε τὴν αἰ πόνοι τὴν κακομοῖρα καὶ κοντεῖω νὰ βουρλιστῶ. Ἐλα, Γιακουμάκη μου, νὰ μού το πετάξῃς, νὰ σε χαρῶ! ὦ!

Ἀπερασίθη εἰς τὴν στιγμὴν ἢ ἐκρίζωσις. Ἡ

Σαμουύγαινα ἠσθάνετο ἤδη τόσους πόνους, ὥστε κρῆκε κατὰ μέρος πᾶσαν δειλίαν καὶ ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ὀδοντάγραν ὡς εἰς μόνην σωτηρίαν. Εἶδε καὶ ἀπόειδε. . . σῶναι κι' ὄλας! Μιὰ ἀπόρασι εἶνε ὄλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. . . Ἐλα, Γιακουμάκη μου νὰ ζῆς . . .

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Γιακουμάκη, ὅπου ἐγίνοντο συνήθως αἱ ἐγχειρήσεις ἐμπρὸς εἰς τὰ εἰκονίσματα, καὶ κατόπιν αὐτῆς εἰσῆλθεν ὁ Γιακουμάκης καὶ ἡ σφόρα Νένα, ἡ συνήθης του βοηθός. Ἡ θύρα ἐκλείσθη ὀπισθὲν των μυστηριώδης. Τὰ παιδιὰ ἀπέμειναν ἀναυδα, τρομαγμένα μετὰ τὰς φυλλάδας εἰς τὰς χεῖρας. Προσηθάνθησαν κάτι τι τρομερὸν, ἂν καὶ πολλὰ δὲν ἐγνώριζαν περὶ τίνος ἐπρόκειτο ἀκριβῶς. Ἦκουσαν ἐν τῇ σιγῇ τὸν ψυχρὸν κρότον τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων τοῦ Γιακουμάκη, ἀνακινηθέντων ἐντὸς τῆς δερματίνης των θήκης.

«Θά τση βγάλῃ τὸ δόντι, ἄκου τὰ σύνεργά του!» εἶπε τότε ἓν παιδίον μεγαλύτερον.

Τὰ ἄλλα ἤκουαν μετὰ προσοχὴν καὶ περιέργειαν. Μετ' ὀλίγον ἀντήχησαν παρατεταμέναι κραυγαὶ πόνου, βογγητὰ δυνατὰ, ὡς εἶδος μυκηθμῶν. Τὰ παι-

διά ὠχρίασαν καὶ πολλῶν τὰ ματάκια ἐδάκρυσαν. . . Τί βαρὺ καὶ ἀδέξιον τοῦ ἦτο σήμερα τὸ χέρι τοῦ Γιακουμάκη! . . . Τὸ κακὸν παρετείνεται καὶ ἀνησυχῆσασα ἡ σφόρα Γιακουμάκαινα ἐκινήθη δειλῆ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει.

«Νόνα, κάτσε δῶ. Τὸ δόντι τση βγάνει, δὲν το ξέρεις πῶς θά τση πονέσῃ; » εἶπεν ἡ Μαργαρίτα, εὐρίσκουσα πολὺ φυσικὰς τὰς φωνὰς τῆς Σαμουύγαινας. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠνοίσθη ἡ θύρα καὶ ἐξῆλθεν ἡ Νόνα κρατοῦσα λεκάνην.

«Ἐρινίρισε», εἶπε καθησυχάζουσα τὴν νύμφην της «νὰ γέ κι' ἄλλο». Καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ μαγειρεῖον. Τὰ παιδιὰ ἀνεσηκώθησαν τότε καὶ κατάρθρωσαν μόλις νὰ ἴδουν ἐντὸς τῆς λεκάνης ὑγρὸν τι, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιράνεια ἐκοκκίνιζεν αἱματώδης. Ταῦτο χρόνος ὅση ὄξους ἰσχυροῦ διεγύθη εἰς τὸ δωμάτιον. Οἱ γόοι ἤδη ἠκούοντο ἀδυνατώτεροι καὶ βαθυκρότον ἔπαυσαν. Μετ' ὀλίγον ἡ Σαμουύγαινα ἐξῆλθε. Τὰ παιδιὰ τὴν ἠτένισαν μετὰ μεγάλης περιεργίας. Τίποτε δὲν ἐφαίνετο τὸ πρόσωπόν της μόνον ἦτο ὠχρὸν καὶ ἐκράτει μετὰ τὴν χεῖρα τὴν σιγῶνα ἐπάνω ἀπὸ τὸ μανδύλι.

«Σοῦ πόνεσε, καϊμένη μου :

— ὦ τὰ τί ὑπόφερα! » εἶπεν ἡ Σαμουύγαινα, συνοδεύουσα τὰς λέξεις μετὰ χειρονομίαν ἐμφαντικὴν. «Ἦτανε ριζωμένο, ψυχὴ μου. Γιατὰ στά γεράκια τοῦ σφόρ Γιακουμάκη . . . Νὰ ἴδῃ καλὴ μοῖρα ἡ Μαργαρίτα μας καὶ νὰ τον ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἴδῃ καὶ δισέγγονα! . . . Πάω καλλιὰ μου, γυιέ μου. . .

— Στὸ καλὸ, νὰσαι καλὰ.»

Ἐφυγε. Τῆς ἐπόνεσε πολὺ-πολύ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐβγήκε καὶ τὸ κυριώτερον ἢ γραῖα δὲν ἐπλήρωσε τίποτε. Τί βαρὺ καὶ ἀδέξιον τοῦ ἦτο σήμερα τὸ χέρι τοῦ Γιακουμάκη! Τὴν κακογλωσσίαν τοῦ στόματος ἐκείνου τὴν ἐπλήρωσεν ὅλη σήμερα ἡ γειτόνισσα, χάρις εἰς τὴν ἀφηρημάρα τοῦ Γιακουμάκη. Διότι ἐκείνος ἐξηκολούθει νὰ εἶνε ἀκόμη βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του. Ἦδη ἀρυπνίζετο τὸ αἰσθημα τὸ κοιμώμενον εἰς τὰ στήθη του καὶ ἀνέτρεπε τὰς ἀποφάσεις τὰς ὑπαγορευθείσας ὑπὸ τῆς λογικῆς. Τί; αὐτός, αὐτός νὰ συγγενεῖσθαι μετὰ τοὺς ἄρχοντας, μετὰ τὰ κάρβουνα, μετὰ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ποῦ δὲν ἔπαυεν ἡ γλῶσσα τοῦ Μήλια νὰ τοὺς βρίζῃ; Ὁ παλαιὸς λόγος ἔλεγε: **βοῦφλο μετὰ βοῦφλο, σπάρτο**

μὲ σπάρτο. Ὅποιος ἦταν βοῦρλο γιὰ λογαριασμό του, ὁποιος ἦταν σπάρτο γιὰ λόγου του. Τάνακα-τώματα ποτὲ δὲν εἶνε καλά. Ἄκουε ἐκεῖ ποῦ θάφη-ση τὴν τάξι του, τὴν ἡσυχία του, τὴ συνήθειά του καὶ θά γυρέψῃ μεγαλεῖα τόρα στὰ γεράματα καὶ τιμές! Ἄκουε ἐκεῖ ποῦ θά κάμῃ συγγενεῖς ἀνθρώ-πους ποῦ θά τον περιφρονοῦν, ὦ βεβαιότατα! Ὅχι, ποτέ! Ἄς χαροῦν οἱ χριστιανοὶ τὰ παλάτια τους καὶ τὲς ἀρχοντιές τους καὶ ἄς τον ἀφήσουν αὐτὸν εἰς τὴ φτώχεια του καὶ στὴ γαλήνη του. . . Ὅχι, δὲν ἤθελε. . . Ἡ Μαργαρίτα ἦταν ἀκόμη μικρὴ γιὰ παντρεῖα. Ὁ σιὸρ Τόνης θά ἔκανε καλά νὰ πάρῃ καμμίαν ἄλλην ποῦ νὰ τον μπορῇ καλλίτερα καὶ νὰ τὴν θέλῃ καὶ ὁ πατέρας του. Αὐτὸς θά του ἔλεγεν ὅχι καὶ κκοφραμισμός δὲν ἦταν κανένας. Ἄκουε ἐκεῖ! καὶ δὲν ἦταν στὸ χέρι του; Μπᾶ!

Ἡ ἐξέγερσις αὐτὴ παρετάθη. Τίποτε δὲν ἤκουε, τίποτε δὲν ἤθελε νάκουσῃ. Εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐσυλλογίζετο, ἔκρινε τὴν ἀπόφασίν του μετέωρον ἀκόμη καὶ ὑποκειμένην εἰς ἀναθεώρησιν· τόρα ὅτε τὸ αἶσθημα ὤμιλε: τυφλόν, ἐθεώρει τὸ ζήτημά του ὀριστικῶς, ἐντελῶς λελυμένον. Ὅχι! Καὶ ἐν φ' ἐφύ-λαττε τὰ ἐργαλεῖα, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε βασανίσει τὴν Σαμουάιναν, κατέφερεν ἕνα γρόνθον ἰσχυρόν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἀνατινάζαντα ἠχηρῶς τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀντικείμενα, καὶ εἶπε δυνατᾶ, χωρὶς νὰ το ἐννοήσῃ:

« Δὲν θά το κάμω! ὅχι πὲρ Ντίο!

— Τί εἶπες, Νόνο; » ἠρώτησεν ἀπὸ μέσα ἡ Μαργαρίτα, νομίσασα ὅτι τὴν ἐφώναξε.

« Τίποτος, κάτι εἶπα μοναχός μου.

— Μὰ τί, παρχαμιλεῖς;

— Ἐ, γέρος ἄνθρωπος τόρα. . . Νὰ σκολάστε τὰ παιδιὰ· τόσην ὥρα εἶνε βαρεμένο τὸ γιόμα.

— Θὰ μείνῃ κανένα νηστικό; » ἠρώτησε διὰ τὸν τύπον ἡ νεῆνις.

« Ὅσκι, ὅσκι! »

[Ἐπεται συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΡΕΙΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΨΗΦΙΔΩΤΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ (1)

Ἀπὸ πέντε ἐτῶν ἀσχολούμενος περὶ τὴν συλλο- γὴν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπιγραφῶν, ἀνεκδότων τε καὶ κακῶς ἐκδεδομένων, εὐκαιρὸν ἐνόμισα ἐπὶ τῇ ἀπασιῶ μνήμῃ τῆς τῆ 22 Αὐγούστου ἔτους 1890 γενομένης πυρκαϊᾶς, καθ' ἣν πρὸς τὴν ἀνεπανόρθω- τον ἀπώλειαν ἀνεκτιμήτων Χριστιανικῶν κειμηλίων ἠγωνίσθη πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦ πυρός τὸ στοιχεῖον τῆς ἀναληθείας τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων «ἀρμολό- γων», νὰ δημοσιεύσω τρεῖς ψηφιδωτάς ἐπιγραφὰς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἃς ὑπὸ πάντων τῶν πρὸ ἐμοῦ μὴ παρατηρηθείσας πρῶτος ἀνεκάλυψα τῇ 4ῃ Ἰανουα- ρίου ἔτους 1889 μετὰ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Τουρκι- κῆς γλώσσης Χασάν ἐρέντη, ὁν ὁδηγόν εἶχον κατὰ τὰς

(1) Ἡδὴ ἐν τῇ Ἔσθῃ 1892 ἀριθ. 25 σελ. 395 καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει 1892 ἀριθ. 111 ὑπὸ τὴν ἑξῆς ὅτι ἀνεκάλυψα ἀνεκδότους ψηφιδωτάς ἐπιγραφὰς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅρα δὲ καὶ Νεολόγον 1891 ἀριθ. 6648.

εἰς τὰ πολυάριθμα τζιζιμὰ τῆς πόλεως ἐπανειλημέ- νας ἐπισκέψεις μου. Ἀνέβαλον δὲ μέχρι τοῦ νῦν τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ὧν τὴν δευτέ- ραν ἐπέδειξα τότε καὶ τῷ σοφῷ καθηγητῇ Mahaffy διὰ Θεσσαλονίκης ἀπερχομένῳ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐπειδὴ σκοπὸν εἶχον νὰ περιλάβω καὶ ταύτας εἰς τὸ συμπληρούμενον καὶ προσεχῶς ἐκδιδόμενον «Cor- pusculum inscriptionum Thessalonicae». Πῶς οἱ πρὸ ἐμοῦ περὶ τὰ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀγγο- ληθέντες, ἰδίᾳ δὲ οἱ σοφώτατοι Texier καὶ Du- chesne καὶ Bayet παρείδον τὰς σπουδαιοτάτας καὶ πολυτιμοτάτας ἐπιγραφὰς οὔτε ἠδυνήθησαν οὔτε θά δυνήθω ποτε νὰ ἐννοήσω· εἶναι ἀληθὲς ὅτι πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἦτο σκοτεινόν ἕνεκα τῶν εἰς τὰς πλευράς τῆς γυ- ναικωνίτιδος προσεκτισμένων Τουρκικῶν τοίχων, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ κάτω ἐδάφους ἀπόστασις τοῦ θόλου, ἐν φ' κεῖται ἡ πρώτη ἐπιγραφή, εἶναι ἰκανωτέρα ἢ ὥστε νὰ παρατηρήσῃ τις αὐτὴν εὐκόλως διὰ γυμνοῦ ὀρθοκλυσῶ· ἀλλὰ διὰ τηλεσκοπίου τὸ πρᾶγμα ἦτο εὐκόλον, ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ θόλῳ κεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ Texier ἐκδοθεῖσα ἐπιγραφή: «ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστῆκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληθὴς ἀρ' ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὗτος ἐλεύσεται ὁν τρόπον ἐθεάσαθε αὐτὸν πορευό- μενον εἰς τὸν οὐρανόν», ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐπι- τοῦ θόλου θαυμασίως εἰκονισμένην διὰ ψηφιδῶν Ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰλημμένη ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων α' 11. Ἄλλως δέ, εὐκόλος ἦτο καὶ εἶναι ἡ εἰς τὴν γυναικωνίτιδα διὰ τοῦ παλαιοῦ κωδωνοστασίου ἀνάβασις, εἰς τὴν γυ- ναικωνίτιδα δὲ ἀνελθὼν καὶ ὅλην ἡμέραν ἐκεῖ δια- τρεῖψας κατῴρθωσα τότε καὶ ἄλλα τινὰ τῶν κατὰ τὰς εἰκόνας νὰ ἀκριβῶσω καὶ τὴν πρώτην ἐπιγρα- φὴν νὰ ἀνακαλύψω. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἔσται μοι ἄλλοτε ὁ λόγος, νῦν δὲ ἀκούμαι εἰς τὰς ἐπι- γραφὰς:

Α' ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ θόλου.

α'

† ΜΗΝΙΝΟΕΜΒΡΙΩΙΝΔΙΚ
ΤΙΟΝΙΤΕΤΑΡΤΗΕΤΟΥΣ
ΑΠΟΚΤΙΣΕΩΣΚΟΣΜΟΥΣ

β'

· ΠΙΠΑΥΛΟΥΤΟΥΑΓΙΩΤΑΤΣ ·
· ΝΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥΕΓΕ ·
· ΥΝΘΩΤΟΕΡΓΟΝΤΟΥ ·

: « μνηὶ Νοεμβρίῳ Ἰνδικτιόνι τετάρτῃ ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5. » καὶ : « (ἐ)πὶ Παύλου τοῦ ἀγιο- τάτου (ἡμῶν) ἀρχιεπισκόπου ἐγένετο σ)ῦν Θεῷ τὸ ἔργον τοῦ(το) ».

Περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν πλακίσις ἐπιγραφῶν καὶ καθ' ἑαυτὰς καὶ σχετικῶς πρὸς ἄλλην ἐφθαρ- μένην ἐπιγραφήν, ἣν περιέθευσαν τὸ κάτω μέρος τοῦ θόλου παρατήρησε καὶ ὁ Bayet, ἀλλὰ δὲν ἠδύ- νηθη νὰ συμπληρώσῃ ὅπως οὐδὲ ἐγώ, θά εἶπω ἄλ- λοτε· νῦν ἀκούμαι νὰ παρατηρήσω τὰ ἐξῆς: ὁ τρίτος στίχος τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι κατὰ τὸ κάτω ἡμισυ μέρος τῶν γραμμάτων κεκαλυμμένος ὑπὸ Τουρκικῆς ἐρυθρᾶς ἐπιχειρισμένης ταινίας. Κατὰ

τὴν ἐν ἔτει 1889 γενομένην ὑπ' ἐμοῦ ἀνακάλυψιν τῶν ἐπιγραφῶν ἀνεγίνωσκον ἐν α' στ. 1 ἐν τῇ λέξει «Νοεμβρίῳ» τὸ γράμμα Β συγκεκολλημένον μετὰ τοῦ Μ, ἐν δὲ τῷ στ. 3 μετὰ τὸ τελευταῖον γράμμα ἠκαζόν ὅτι ἀκολουθοῦσι ἀφανῆ δύο ἢ τρεῖς ἄλλα γράμματα· ἐν δὲ β' στ. 2 τὰ δύο πρῶτα γράμ- ματα ἀνεγίνωσκον ΟΥ καὶ στ. 3 ΘΕΩ. Πρὸ ὀλί- γων ἡμερῶν δεξάμενος εὐγενῆ πρόσκλησιν τοῦ ἐν- ταῦθα κατ' ἐντολήν τῆς ἐν Πειτροπόλει Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἀπὸ δύο μηνῶν εἰς ἀρχιτεκτο- νικὰς καὶ ζωγραφικὰς μελέτας ἀσχολουμένου κ. Βίκτωρος Bobroff, ἀνέβην μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς στέγης εἰς αὐτὸν τὸν θόλον καὶ ἀνέγνων τὰς ἐπι- γραφὰς ἀκριβέστερον κατὰ τὰ εἰρημένα γράμματα. Ἐν α' στ. 3 ἐπεισα ἑμαυτὸν ὅτι μετὰ τὸ τελευταῖον γράμμα, ὅπερ κατ' ἐμὲ ἦτο Ϡ (ἑξάκις χιλιοστοῦ), ἠκολούθει ἕτερον, Δ ἢ Κ' ἢ Ν' ἢ Π', 6004, 6020, 6050, 6080, ἐπειδὴ εἰς ταῦτα τὰ ἐπι- ἀντιστοιχεῖ, ἐὰν μὴ ἀπατώμαι, ἡ τετάρτη Ἰνδι- κτιῶν· κατὰ ταῦτα ἔχομεν τὰ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτη 6004—5509=495, 6020—5509=511, 6050

Β' ἐπιγραφή ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι.

ΠΛΗΘΗΘΟΜΕΘΑΕΝΤΟΙΣΑΓΑΘΟΙΣΤΟΥΟΙΚΟΥΣΟΥ·ΑΓΙΟΣ
ΟΝΑΟΣΟΥΘΑΥΜΑΣΤΟΣΕΝΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ἡ (ἐν ἐνὶ στίχῳ) ἐπιγραφή ἀνεκαλύφθη ὑπ' ἐμοῦ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐν ἔτει 1889 ἐπὶ τῆς στε- φάνης τῆς κολοσιαιᾶς ἀψίδος τοῦ Ἁγίου Βήματος τῆς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς ἐν τῷ σηκῷ (niche) ἐπὶ θρόνου διὰ ψηφιδῶν εἰκονισμένης «Πλατυτέρας» λεγομένης Παναγίας· δὲν ἀπορῶ πῶς διέφυγε τοὺς πρὸ ἐμοῦ, ἀφοῦ καὶ νῦν διὰ τε τὸ σκοτεινόν τῆς θέ- σεως καὶ τὸ ἀμακρόν τῶν ψηφιδῶν σχεδὸν δὲν δια-

κρίνεται· τὸ ρητόν, οὐ ἀρμολογώτερον δὲν ἠδύνατο ὁ ποιητὴς καλλιτέχνης νὰ ἐγχαράξῃ ἐν τῷ καλλίστῳ ναφ, εἰλημμένον εἶναι ἐκ τοῦ Ψαλμοῦ τοῦ Δαυὶδ νε' 4: «πληθυσόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου· ἅγιος ὁ ναὸς σ(ου), θαυμαστός ἐν δικαιοσύνη», ὡς μοι εἶπεν ὁ ἀιδεσιμώτατος ἱερεὺς κ. Θεόδωρος Μαντζουρανῆς, εἰς ὃν ἐπέδειξα τὴν ἐπιγραφήν ἅμα τῇ ἀνακαλύψει.

Γ' ἐπιγραφή ἐν τῷ σηκῷ τοῦ Ἁγίου Βήματος.

† ΚΕΘΘΣΤΩΝΓΡΩΝΗΜΩΝΣΤΕΡΕΩΣΟΝΤΟΝΟΙΚΟΝΤΟΥΤΟΝ
ΕΩΣΤΗΣΣΥΝΤΕΛΕΙ. ΝΩΝΠΡΟΣΔΟΞΑΝ·ΑΙΤ·ΥΜΟΝΟ-
ΓΟΝΟΥΣΟΥ·ΥΚΑΙΤΟΥΠΑΝΑΓΙΟΥΣΟΥΠΝΟΣ

: « κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν στερέωσον τὸν οἶκον τοῦτον ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰῶνων πρὸς δόξαν (καὶ) τ(ο)ῦ μονογόνου σου υἱοῦ καὶ τοῦ πα- ναγίου σου Πνεύματος ».

Τὴν ἐπιγραφήν, κειμένην ἐν ἐνὶ στίχῳ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Θεοτόκου καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ σηκοῦ, δύναμαι νὰ ὀνομάσω ἀνέκδοτον, ἀφοῦ καὶ ὁ Texier καὶ ὁ Bayet ἀνέγνωσαν μόνως τὰς λέξεις «κύριε ὁ Θεός» καὶ «στερέωσον τὸν οἶκον» καὶ «ἀγίου σου πνεύματος», μὴ δυνηθέντες νὰ συμπληρώσωσι πά- σας τὰς ἄλλας. Περὶ τῆς θέσεως τῆς ἐπιγραφῆς θά εἶπω ἄλλοτε ἀκριβῶς· νῦν ἀκούμαι νὰ παρατηρήσω ὅτι δεξιᾶ τῶν ποδῶν τῆς Θεοτόκου κείνται αἱ λέξεις «κύριε—συντελεί», ἀριστερᾶ δὲ αἱ «ων—πνεύμα- τος»· τὰ ἐν τῷ μέσῳ «αὐ τῶν αἰῶν» γράμματα τὰ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς πόδας εἶναι ἀφανῆ. Νῦν ἡ ἐπι- γραφή διὰ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς βλάβην δὲν ἀναγι- νώσκειται σχεδόν, ἰδίᾳ δὲ τὸ δεξιᾶ τῷ ὀρώντι μέρος

εἶναι ἀφανές. Ὁ νῦν θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Δα- φνουσίας (Δεμίρ Χισάρ ἐν τῇ μητροπόλει Μελενίκου) κ. Βασίλειος Παπαχρίστου, φ' καθηγητῇ ὄντι τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν Σέρραις ἐπέδειξα πρὸ τεσσά- ρων ἐτῶν τὴν ἐπιγραφήν, ἄξιον προσοχῆς εἶρε τὸν τύπον «μονογόνου» ἀντὶ τοῦ συνήθους «μονογε- νοῦς». Περὶ τῶν ἐν τοῖς πλαγίσις τοῖς τοῦ Ἁγίου Βήματος ἐπιγραφῶν καὶ μονογραμμάτων, ἐν αἷς φέρεται τὸ ὄνομα «Κωνσταντίνου ἐπισκόπου», ἀγνώστου καὶ τούτου ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἐπι- σκόπων Θεσσαλονίκης, θά εἶπω ἄλλοτε· ἐκδεδομένα εἶναι ὑπὸ τε τοῦ Texier καὶ τοῦ Bayet οὐχὶ μετὰ τῆς ἐπιθυμητῆς δυνατῆς ἀκριβείας.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 22ῃ Αὐγούστου 1893.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

(1) Καὶ ἄλλοι ἔγραψαν ἤδη ὅτι τὸ κτίριον εἶναι ἀρχαιό- τερον τῶν ψηφιδωτῶν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ 10' ΑΙΩΝΟΣ

ΥΠΟ
ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

[Τόμοι 3.—'Αθήναις.—'Εκδότης Γ. Καθδόνης.]

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι δυσάρεστον, καὶ εἶναι βεβαίως, πρέπει ἐν τούτοις νὰ ρηθῇ, ὅτι τὸ βιβλιογραφικὸν δελτίον, τὸ μέλλον νὰ αναγράψῃ τὰ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου ἐκδοθέντα Ἑλληνικὰ βιβλία, ἔσται πάντῃ ἰσχυρὸν ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον, ἐν ᾧ θὰ περιληφθῶσι τὰ ἄξια λόγου καὶ ὑγιεῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ, καὶ ἐθνικῶς καὶ γενικῶς χρησίμου περιεχομένου βιβλία. Ἐνδέχεται ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀναγεννηθέντων Ἑλλήνων περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν διαφερόντων ἀναγνωσμάτων, νὰ ἐπηρέασέ πως τοὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου συγγραφεῖς, καὶ αἱ μετὰ τῆς ἐκδόσεως δυσχερεῖαι, αἱ πολλαῖς ἀκαταμάχητος ἀνυπερβλητοί, νὰ κατέστησαν βαρύτερον ἔτι τὸν φιλολογικὸν ὄκνον τῶν ἐπαϊόντων. Σημειῶν ἀπλῶς τὰ φαινόμενα ἀντιπαρέρχομαι τὰς αἰτίας, ἀφοῦ ἄλλως τε, εὐτυχαστέρα τις ῥοπή περὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐκδοσὶν ἐμβριθῶν βιβλίων, κόπων καὶ μελετῶν προϊόντων, ἄρχεται παρατηρούμενη. Τῆς ῥοπῆς ταύτης, καὶ τῆς φιλοτιμίας τοῦ δευτέρου τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας» κ. Καθδόνη, πρὸς ἐν καὶ ἄλλας χρησιμότητας ἐκδόσεις ὀρεῖται ἡ ἀρτι πλουτιζομένη πενιχρὰ ὅμως νεοελληνικὴ φιλολογία, προϊὼν εἶναι καὶ τὸ ἀνά χειρὰς σύγγραμμα. Ἱστορίαν τοῦ 10' αἰῶνος, παρεχούσαν εἰς τὸν ἀναγνώστην διηκριδωμένην εἰκόνα τῶν μεγάλων γεγονότων τῶν ἐκτυλιχθέντων κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίαν τὴν μέλλουσαν φανεῖν νὰ ἐπιζήσῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δέκατος Ἐνάτος Αἰῶνας», δὲν εἴχομεν οἱ Ἑλληνες ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ πολιτογραφηθείσαν. Τὸ δυσχερὲς ἔργον ἀνέλαβεν ὁ κ. Παύλος Καρολίδης, συγγράψας τρίτομον τοιαύτην, ἐὰν δὲ ἐπέτυχεν ἡ οὖ ἐν τῷ ἐργῷ εἰς ἐπιχειρήματα, ἀποδεικνύει ἔτι ἡ εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν καθήγησιν κληθῆς τοῦ ἀνδρός, ἥτις πρόκειται τὸ γέρας, γέρας ἐπιζηλώτατον καὶ τίμιον τῶν ἐρευνῶν, τῶν συγγραμμάτων, τῶν μελετῶν καὶ τῶν κόπων αὐτοῦ. Ἡ Ἱστορία τοῦ 10' αἰῶνος, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ὀρμημένη, ἐξικινεῖται ὅτε μὲν ἐν σαφεῖ συντομίᾳ, καὶ ἄλλοτε ἐν λελογισμένη ἀναλύσει, ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἡμῶν ἡμερῶν, ὅτε τὸ ἀνατολικὸν καθεστὼς τοιαύτας σοβαρὰς, κατόπι τοῦ Ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου, ὑπέστη ἀλλοιώσεις. Νοεῖται ὅτι ἀπολύτως ἀδύνατον τυγχάνει ἡμῖν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς διδάχλους τῶν πολυωνύμων γεγονότων, ἀφ' ὧν βρῖθαι ἡ χρονικὴ αὕτη περίοδος, καὶ νὰ παρασχωμεν τῷ ἀναγνώστῃ λεπτομερῆ εἰκόνα καὶ ἀναγραφὴν τῶν κεφαλαίων περὶ ἃ διατρίβει. Θὰ εἴπωμεν ἐν τούτοις ὅτι ὁ πρῶτος τόμος τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ὑπὲρ ἐπτακοσίας περιλαμβάνων σελίδας, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Βουρβόνων, ἀπτεται τῆς Βιενναίας συνόδου καὶ τῶν πρὸς τὴν φερόντων συνθήκων συναφῶν, θίγει τὴν Ἰερὰν Συμμαχίαν, τὴν καθολικὴν κατάστασιν τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ 1815, καὶ ἀπὸ τῆς γενικῆς εἰκόνας ἡ γραφὴ τοῦ ἱστορικοῦ ἐρευνᾷ τὴν εἰδικὴν κατάστασιν τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἰσπανίας κατὰ χρονικὰ διαστήματα κυμαινόμενα ὅτε μὲν εἰς δεκαετεῖς περιόδους καὶ ἄλλοτε εἰς δεκαπενταετεῖς. Οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνες τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰσπανικῶν ἀποικίων, τὰ ἀπὸ τοῦ 1815 ἄχρι τοῦ 1830 λαβόντα χώραν ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ

Βρασίλιᾳ, ἡ κατάστασις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἡ κατάστασις τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1821 ἄχρι τοῦ 1827, ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα θέσις τῶν πραγμάτων μετὰ ἐρεῦνης τῆς καταστάσεως προγενεστέρων τινῶν ἐτῶν τῆς Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, θίγονται, κατὰ τὸ μέλλον ἡ ἔττον ἐμπεριστατωμένως, ἡ ὁμαλῶς δὲ καὶ εὐληπτικῶς χωροῦσα ἱστορικὴ ἀφήγησις ἀνέρχεται πρὸς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον τὸν Α', ἀφ' οὗ, ὡς ἀπὸ πηγῆς, ἐξελαύνει ἡ νεωτέρα ἱστορία τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος (1800—1821), ὅπως, λήγοντος τοῦ πρώτου τόμου, λήξῃ καὶ αὕτη ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τῆς Τουρκικῆς Αυτοκρατορίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 10' αἰῶνος ἄχρι τοῦ 1821. Ὁ δεῦτερος τόμος, περὶ τὰς ὀκτακοσίας περιλαμβάνων σελίδας, ἀναλύεται ὅλος περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἄχρι τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῆς καθιερωσάσης ὀριστικῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας. Καθῆκον εἶχε τις νὰ ἐνδιαιτρήσῃ εἰδικώτερον περὶ τὴν ἐρεῦναν τοῦ τόμου τούτου. Ὁ ἀναγνώστης ὅμως, συνειδῶς εὐνόητους τινὰς δυσχερεῖας, θὰ ἐπιτρέψῃ ν' ἀντιπαρέλθῃ τις, ἀρκούμενος εἰς τὴν ἐνδεικτικὴν μνησὴν τῶν σελίδων τούτων, αἰτίνας εἰσὶν αἱ νεώταται πασῶν τῶν γραφιστῶν ἐπὶ τοῦ θέματος, καὶ αἰτίνας, λόγῳ τῆς ὕλης κέκληνται νὰ ἀναλύσῃ εἰς ῥαγδαίαν καὶ ἀλλεπαλλήλους συγκινήσεις τὴν ψυχὴν, ὅτε μὲν ἐν ἐξῆρσι ὀρμῶσαν εἰς ἐνθουσιώδη ἐκχειλίζουσαν ὀρμὴν, ὅτε δὲ, εἰς τὰς ἡμέρας τῶν συμφορῶν, καταδύομενην ὑπὸ τὸ ἄλγος καὶ τῆς ἀποθαρρύνσεως, ὡσεὶ ἂν ἴστατο τις αὐτόπτης μάρτυς τῶν σκηνῶν καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς τραγωδίας τῆς οὐτωσί, ἔστω καὶ ἀτελῶς, ἐν εὐτυχῇ ὅμως καὶ εὐέλπει οἰωνῷ παρατωθείσης. Ὁ τρίτος τόμος πολυσελίδος ὅσον καὶ οἱ δύο προγενέστεροι, ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου (1830) χωρεῖ δὲ ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν θίγον, ἐν ἐρευνητικῇ μελέτῃ ὅτε μὲν συνοπτικῇ καὶ ἄλλοτε μακροτέρᾳ, τὰ γεγονότα πάντα τὰ ἐκτυλιχθέντα ἀπὸ τοῦ 1830 ἄχρι σήμερα. Οἱ πόλεμοι, οἱ κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίαν τὴν ἐκτετατομένην ἐκτραχέντες μετὰ τῶν ἐθνῶν, οἱ πολιτευταῖ, οἱ στρατηλάται καὶ οἱ ναύαρχοι, οἱ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν διακριθέντες, ἀνευρίσκουσι τοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτῶν, ὡς καὶ πᾶν γεγονὸς οὐσιώδες ἀλλοιώσαν ἢ ἐπηρέασαν γενικώτερον ἢ εἰδικώτερον τὴν κατάστασιν, ἀπὸ ἀποψέως διεθνούς κρινομένην, ἢ εἰδικῶς ἐσωτερικῆς. Ὁ αὐτὸς χαρακτηρισμὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ τῶν ἀφανῶν ἐκείνων προσώπων, ἅτινα, οὐχὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τεταχθέντα, ἐκράτησαν ὅμως τοὺς μίτους τῆς διπλωματίας διὰ τῆς πανουργίας ἢ εὐθύτητος αὐτῶν, πάντοτε ὅμως διὰ τῆς δεξιότητος, ἡμελυναν ἢ ἐπέρρωσαν τὰ κτυπήματα, ἐπηρέασαν δὲ τὴν διάνοιαν ἡγεμόνων καὶ ὑπουργῶν παρασκευάσαντα αἰματηρὰς ἢ ἀναιμάκτους λύσεις. Δὲν πρέπει νὰ παρίδω τὴν ἐν ἰδίῳ προεκδοθέντι τόμῳ ἀξιοσημειώτων εἰσαγωγῆν τοῦ κ. Καρολίδου εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ 10' αἰῶνος, ἥς τὴν ἀναγνώσιν, καὶ κεχωρισμένως ἔτι, συνίστημι πεποιθῶτως. Ἄνευ ἐνδοιασμοῦ δύναται τις νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς τριτόμου καὶ ἀξίας λόγου ἱστορίας ταύτης. Προϊὼν εὐσυνειδήτου μελέτης καὶ μέγιστον ἀργαλέον, παρουσιάζει τοῦ ὕψους τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ψυχρὰν τῶν γεγονότων ἐπισκόπησιν. Δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ ἐν τούτῳ καὶ ἡ φιλότιμος πρόθεσις τοῦ ἐκδότη, ἀποδουθέντος εἰς ἐπιχείρησιν, ἥτις, κατὰ τοῦτο μόνον κρίνεται ὡς τολμηρὰ, καθῶσον ἀπῆλθε τὴν διάθεσιν μεγάλων κεφαλαίων χρησιμοπονηθέντων ὑπὲρ ἐκδόσεως ἔργου κεκλιμένου νὰ κυκλοφορήσῃ ἀποκλειστικῶς ἐντὸς Ἑλληνικοῦ κύκλου, γνωρίζομεν δὲ πάντες ὅτι τὸ Ἑλ-

ληθικὸν δημόσιον, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, δὲν ἐφάνη ἐπικρῶς πρόθυμον εἰς ὑποστήριξιν τοιούτων χρηστῶν καὶ μεμαρτυρημένως ἐθνοφελῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς τὸν σεμνὸν κύκλον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν Μουσῶν ἀναγομένων. Ἄς εὐχρηθῶμεν ἕνα αὐτῶν νὰ καλισταθῆται προτιμήσεως καὶ ἐμβριθοῦς σπουδῆς περὶ τὴν διάδοσιν καὶ ἀγορὰν τῶν ἀναγνωσμάτων ἐπικρατήσῃ παρὰ τῇ Πανελληνίῳ τανῦν. Ὁ κ. Καρολίδης δύναται νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι διὰ τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τοῦ 10' αἰῶνος ἡσφάλισεν ἑαυτῷ ἐντιμον τίτλον, καὶ ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐργασίαν του προσοχὴν.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΚΟΛΟΚΥΘΙΑ 'ΣΤΟ ΠΑΤΕΡΟ

Ἑρμυνεία.

Φίλε Ἰεροδότη,

Ἐπίκειν εἰς τὴν παράκλησίν σου νὰ γραφῶ ὀλίγας λέξεις ἐρμηνευτικὰς τῆς συνήθους παροιμιᾶς ῥήσεως «κολοκύθια 'στό πατερό», θεωρουμένης παρὰ πολλῶν ὡς ὀρθοῦ λέξεως ἄνευ ἐννοίας, σοὶ ἀποστέλλω τὰ ἐπόμενα.

Ἡ φράσις αὕτη λέγεται ὡς ἀπάντησις παροιμιᾶς, οὐχὶ τόσον εὐπροσέγγιστος ἐννοεῖται, εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἀσυστόλως διηγούνται ἀπίθανα πράγματα, ἀπίστευτα, ἐναντίον τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς πραγματικῆς ἀληθείας. Ἰσοδυναμεῖ ἐν ἄλλοις λόγοις πρὸς τὸ «λέγεις ψεῦδη», ἢ «πράγματα ἀναληθῆ», «τερατολογεῖς».

Νομίζουσι τινες ὅτι ἐπίτηδες ἐδημιουργήθη ἄνευ ἐννοίας ὡς ἀπάντησις κατὰ τῶν τερατολογούντων καὶ ψευδολογούντων· διότι ὁμολογουμένως κατὰ τὴν συνήθη σημασίαν, ἢ ἔχουσιν αἱ λέξεις «κολοκύθια» καὶ «πατερό» ἐννοία δὲν προκύπτει. Τί θὰ εἴπῃ εἰς τὸ πατερό κολοκύθια; Τίποτε. Οἰανδήποτε ἀβίαστον σκέψιν καὶ κρίσιν ἂν κάμη τις, ἐννοία δὲν προκύπτει.

Ἐν τούτοις ἡ ῥῆσις αὕτη δὲν εἶνε ἄνευ ἐννοίας, φαίνεται δὲ στερομένη τοιαύτης παρ' ἡμῖν, καὶ δὴ τοῖς Ἀθηναίοις, διότι εἶνε διαλεκτικῆ· προήλθε καὶ διεδόθη ἐκ τόπου Ἑλληνικοῦ, εἰς τὸν ὅποιον πατερό δὲν σημαίνει ὅ,τι καὶ παρ' ἡμῖν, δηλαδὴ τὴν «δοκόν», τὸ «δοκᾶρι». «Πατερό» ὀνομάζομεν τὰ μακρὰ ξύλα, ἐφ' ὧν κερρώνονται αἱ σανίδες τῶν πατωμάτων τῶν οἰκίων. Συνήθως δ' ἐκρέμεται τὴν λέξιν εἰς τὸν πληθυντικὸν «πατερὰ», διότι ἐννοοῦνται πολλὰ ὁμοῦ ὑπὸ τὸ πάτωμα, ἢ καὶ τὴν ὀροφὴν, ἐνῷ εἰς τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος ῥῆσιν ἐκφέρεται εἰς τὸν ἐνικόν. Εἰς τινὰ ὅμως μέρη τῆς Ἑλλάδος «πατερό» δὲν καλεῖται ἡ δοκός, ἀλλ' ἡ λημὸς, τὸ κοινὸν πατητήρι, εἰς τὸ ὅποιον μόνον σταυρῶνται πατοῦνται πρὸς παραγωγὴν οἴνου, οὐχὶ δὲ καὶ κολοκύθια· καὶ ὁ ἀπαντῶν εἰς τερατολογούντα ὅτι — καὶ αὐτὸς ἔχει κολοκύθια 'στό πατερό διὰ νὰ κάμη κρασί, — νομίζω ὅτι εὐστόχως ἀπαντᾷ.

Δὲν ἔχω εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου συλλογὴν μεγάλην γλωσσариων Ἑλληνικῶν, ὅπως σημειώσω (ἂν τυχόν εἶνε ἀναγεγραμμένη ἡ λέξις) εἰς τινὰς τόπους τὸ πατητήρι λέγεται πατερό, δὲν ἀξίζει δὲ καὶ τὸν κόπον τὸ θέμα ἀπωλείας πολλοῦ χρόνου, δι' ὃ σημειώ-

μονον ὅτι ἐν Κυθήροις ἡ λέξις εἶνε γνωστῆ. τὸ πατητήρι αὐτόθι λέγεται καὶ λανός καὶ πατερό, ἐπίσης καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Εἰς τὸ λεξικόγιον, ὅπερ προσήρτησεν εἰς τὴν μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτλον «Θερμαίς, ἦτοι περὶ Θεσσαλονίκης» ὁ Μιχαὴλ Χ. Ἰωάννου γράφει τὰ ἐξῆς ἐν λέξει: «Πατερό· ἡ ληνός· ἐκ τούτου προέκυψε καὶ ἡ εἰρωνικὴ φράσις κολοκύθια 'στό πατερό», σελ. 44. Ἐν Λέσβῳ τὸ πατητήρι λέγεται «πάτος».

Ἡ παροιμιᾶς λοιπὸν ῥῆσις ἦλθε πλήρης ἐννοίας ἐκ τόπων, ἐνθα πατερό ὀνομάζεται τὸ πατητήρι. Ὅταν δὲ εἰσῆχθῃ εἰς ἄλλα μέρη δὲν ἐγένετο ἀλλαγὴ τῆς λέξεως πατερό· διότι ἡ λέξις αὕτη ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς, ἔστω καὶ ἐπὶ ἄλλης σημασίας, καὶ δὲν παρέστη ἀνάγκη ἀλλαγῆς· διότι εἰς τὰς τοιαύτας ῥῆσεις δὲν δίδεται πολλὴ προσοχὴ, μεταδίδονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἀσυνειδήτως οὕτως εἰπεῖν οὕτω π. γ. ὅλοι λέγομεν σήμερον καὶ ἀκούομεν τὴν παροιμιᾶς ῥῆσιν περὶ τοῦ ἔχοντος πολλὰς ἐργασίας σπουδαίας καὶ ἐπικερδαῖς, ὅτι «ἔχει δουλείας μὲ φούνδες», ἀλλὰ καλὰ καλὰ, ἐγὼ τοῦλάχιστον, δὲν ἐννοῶ τί εἶνε αὐταῖς αἱ φούνδες, καὶ τί σημαίνουσιν. Ἐμμένει ὅμως ἡ ῥῆσις παρ' ἡμῖν, διότι ὑπάρχει ἡ λέξις «φούνδα» ἔχουσα βεβαίως ἄλλην παρ' ἡμῖν ἐννοίαν, καὶ ἄλλην ἴσως εἰς τὸν τόπον ἐξ οὗ ἦλθεν.

Ὅμως ὅμως τὸ ἀντίθετον συμβαίνει ὅταν ἡ παροιμιᾶς ἔχη λέξιν ἰδιαίτησαν εἰς τινὰ τόπον. ἄγνωστον δ' ἐντελῶς εἰς ἕτερον· π. γ. ἐν Χίῳ λέγουσιν «ἀπὸ χοίρου περλονῆ κρασί μὴ περιμένης» ἐπειδὴ ὅμως ἡ λέξις «περλονῆ» εἶνε ἄγνωστος ἐξω τῆς Χίου ἢ παροιμιᾶς ἄλλης λέγεται ἀλλαγοῦ «ἀπὸ χοιρινὸ ἀκί κρασί μὴ περιμένης». Ἐὰν ὅμως διεδίδετο παρ' ἡμῖν ἡ παροιμιᾶς ἢ γλακὴ «τὰ ξεκουκουλώματα νὰ ἰδοῦμε», ἢ ἐύρον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Κ. Κανελλάκη, σημαίνουσιν τὸ «μηδὲνα πρὸ τοῦ τέλους μακαρίζε», θὰ ἔμενον ὡς εἶχε· διότι ἔχομεν τὴν λέξιν «ξεκουκουλώμα», ἔστω ἐπὶ ἄλλης ἐννοίας· θὰ ἐρμηνεύετο δὲ ὅπως ὅπως, κατὰ τὴν ἐννοίαν, ἢν ἔχει παρ' ἡμῖν τὸ ξεκουκουλώμα. Ἐν Χίῳ ὅμως ξεκουκουλώμα σημαίνει τὸ πέρας τῆς ἐξαγωγῆς τῆς μετὰξῆς ἐκ τῶν κουκουλιῶν· ὅτε ὁ σκοληκοτρόφος γνωρίζει ἀκριβῶς τὰ κέρδη του καὶ δύναται νὰ μακαρίσῃ ἑαυτὸν ἢ μὴ.

Πιστεύω ὅτι ἡ ἐρμηνεία αὕτη, ἡ ὁποία πείθει ἐμέ, θὰ ἐπείσειν ἀκούοντως καὶ σὲ καὶ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐστίας, ἂν δημοσιευθῇ ἢ ἐπιστολῆ μου, καὶ δὲν κινδυνεύω νὰ ἀκούσω οὔτε παρὰ σοῦ, οὔτε παρὰ τούτων ὡς ἀπάντησιν εἰς ὅσα ἔγραψα τὸ «κολοκύθια 'στό πατερό».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1893.

Σὺς
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΘΩΡΙΚΩ

Αι υπό της Αρχαιολογικής Έταιρίας ενεργούμεναι εν Θωρικῷ ἀνασκαφαί ἀπεκάλυψαν ἔνθεν μὲν 2 τύμβους ἡγεμονικούς, ἔνθεν δὲ τὰ εἰσὶν ἀνακτόρου. Οἱ τύμβοι ἀπέγρουσαν ἀλλήλων περὶ τὰ 250 μέτρα· ὁ κυκλικὸς εὐρίσκειται 20-30 μέτρα κάτω τοῦ ἀνακτόρου· τοῦτο εἶνε ἐκτιμημένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀκριβῶς τοῦ Θωρικοῦ βράχου ὕψος ὑπὲρ θάλασσαν μέτρα 120-130. Ὁ εἰς τῶν τύμβων εἶνε πρωτοφανὴς διὰ τὸ ἐλλειψοειδὲς σχῆμα του, δὲν ἀπεκαλύφθη δὲ ὅλως εἰσέτι ὡς ἀπαπειλῶν πτώσειν. Ὁ ἕτερος φέρει τάφους 5· τούτων ὁ εἰς κεῖται ὑπὸ ἄλλον, πρῶγμα ἐπίσης πρωτοφανές. Ἀμφότεροι οἱ τύμβοι εἶνε συλημένοι.

Ἐνόηματα μέχρις ὥσας προέκυψαν: 2 πόρπαι, μία μὲν ἐξ ἡλέκτρου σχήματος τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους, ἄλλη δὲ ἐκ χρυσοῦ, ὁμοία πρὸς δύο παρακείμενα τετράγωνα.

1 χρυσοῦς δακτύλιος διαμέτρου 12 γιλ.
1 κτένα ἐξ ἐλεφαντίνου ὁστοῦ διὰ τὸν κόσσυμβον τῆς κόμης (κόσταν), μετὰ σιλικάλως ἐπεξεργασμένης λαθῆς μήκους ἐν ὅλῳ 150 γιλ.

1 βελόνη ἰσομήκης καὶ ἐξ ἐλεφαντίνου ἐπίσης ὁστοῦ.
10 περίπου σφόνδυλοι (χάνδραι) ἐξ ὕαλου, ἰάσπιδος κτλ. Βέλη λίθινα λεπτότατα ἐπεξεργασμένα.

1 φαρῆτρα ἐξ ἐλεφαντίνου ὁστοῦ, μήκους 200x100 γιλ. Φύλλα χρυσοῦ σχήματος φύλλων δάφνης καὶ μουσίνης.

1 δίσκος μελμβυδίνος διαμ. 150 γιλ. καὶ πάχους 15 φέρων ἐπ' ἀμφότερων τῶν ἐπιφανειῶν συγκεντρικοῦς δακτύλιους ἐγγύους. Τοιοῦτοι δίσκοι εὐρέθησαν εἰς ἄλλους τάφους ὁμοίους 6 ἕως τώρα. Ὁ κ. Χρ. Τσουντάς θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς νομισμᾶτα.

1 σκελετὸς ἀνθρώπου ἄριστα διατετηρημένος καὶ πολυτιμώτατος διὰ τοῦτο. Ὀλίγιστοι ὑπάρχουσι τῆς ἐποχῆς ταύτης σκελετοὶ καὶ δὴ οὐκ ἄκριμοι.

Τεμάχια ἀγάλματος (χεῖρες καὶ πόδες) Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος μαρμαρίνου.

1 ἄγγεον μαρμαρίνου καὶ πληθὺς ἄλλων κερμαίων τετρακυσμένων. Τὰ τεμάχια τῶν εὐρίσκονται ὅλα, δὲν μένει δὲ παρὰ μόνον ἡ συγκόλλησις. Τὰ ἄγγεα εὐρίσκονται, ὅπου εἰς ὅλους τοὺς ὁμοίους τάφους, τετρακυσμένα καὶ ἀναμῆ μετὰ ὁσίων ζώων καὶ πτηνῶν καὶ ὄστρακων μαλακίων, εἶνε δὲ ὅλα ἄγγεα, ὅχι διακοσμησεως, ἀλλὰ χρήσεως οἰκιακῆς. Τὰ εὐρήματα πάντα εἶνε τῆς Μυκηναίας ἐποχῆς.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ

Κατὰ τὸν «Νεολόγον» Κωνσταντινουπόλεως, εἰς σπουδαίαν ἀρχαιολογικὴν ἀνακάλυψιν προέβη ἐσχάτως ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Δεμοργάν ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ἀναλαβούσα ἐπιτροπή. Παρὰ τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σακίλας τοποθεσίαν ἡ ἐπιτροπή αὕτη ἀνεκάλυψε δύο ἀρχαίους τάφους ἢ μᾶλλον οἰκοδομῆς ἐπεγούσας τόσον τάφους, ὅσοι κατασκευάζοντο πρὸς ταφὴν τῶν ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου μοναρχῶν. Τούτων ὁ εἰς φαίνεται ὅτι ἀνήκειν εἰς τὸν βασιλέα Μερσίκαν ἢ Μερᾶ, ὡς ἐξάγεται ἐκ διαφόρων ἐνδείξεων, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ οἰκοδομῆς περιλαμβανούσης 27 δωμάτια, καὶ εἶνε κεκοσμημένος διὰ πικμιεγίστου τινὸς ἀγάλματος, τριῶν μεγάλων στηλῶν, πλείστων βωμῶν καὶ διαφόρων γραφῶν. Τὸ ἕτερον μνημεῖον, μικρότερον ὄν, φαίνεται ὅτι ἦτο τάφος τοῦ βασιλέως Καμπίνη (), ἀποτελεῖ δὲ οἰκοδομὴν ἐκ 5 δωμάτων.

Ὡσκότως καὶ ἐν τινὶ ἀρχαίῳ οἰκοδομηματι, ἀνεκάλυφθέντι ἐν Ἀδουσήρ, εὐρέθη ἐπὶ τινος στηλῆς ἐκ γρανίτου ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Σαχῶα. Τὸ οἰκοδομημα τοῦτο διὰ στηλῶν καὶ κίωνων κεκοσμημένον τυγχάνον, φαίνεται ὅτι ἀνήκειν εἰς τὸν ἐκ τῆς 5ης δυναστείας

βασιλέα Φετασισίς. Ἐκτὸς τούτων ὁ κ. Δεμοργάν ἀνεκάλυψε καὶ πολλοὺς ἀρχαίους αἰγυπτιακοὺς βωμοὺς, ὡς καὶ ἄλλα διάφορα τῆς ἀρχαίας αἰγυπτιακῆς τέχνης προϊόντα.

Αἱ ἀνασκαφαί τῶν Δελφῶν ἐπανελήφθησαν καὶ θὰ ἐξακολουθήσωσι κανονικῶς. θὰ ἐργάζονται δὲ περισσότεροί ἢ πρότερον ἐργάται, ὅπως τὸ ταχύτερον ἀνασκαφῇ ὁ γῶρος ἐκεῖνος.

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Πόσους θὰ πάρη στοὺς λαιμοὺς τοῦ ὁ Βερναρδάκης μετὰ τῆ «Φαύστα» του! Πόσοι θὰ πιστέψουν ὅτι κρατοῦνε πιά δεμένο τὸν Πρωτεῖα τῆς δραματικῆς τέχνης, καὶ δὲ φτάνει παρὰ μόνον ὄρεξη καὶ ὑπομονὴ γιὰ νὰ κάμουν καὶ αὐτοὶ ἀπαράλλαχτα ὅτι ἔκαμεν ὁ Βερναρδάκης! Ἐτελείωσε πιά τὸ φῶς τῆς ποιήσεως τὸ εἶδαμε, τὸ μυστήριον τοῦ θριάμβου τὸ μάθαμε, τὸ φιλοσοφικὸ λίθον τὸν ἤδραμε. Τραγωδία καὶ πάλι τραγωδία! Τὸ θέμα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, ξεφύλλισμα τοῦ Παπαρηγοποῦλου ἢ τοῦ Λάμπρου, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς ἐνέργειαν, πομπή, μεγαλοπρέπεια, ρητορικὴ, καθαρῆν ὄντα, πάθη, θάνατοι, πατριωτισμός, ὅλα περιείσσει χυμένα, καὶ ξεμπέρεψε. Στὸ χέρι μας ἔχομε τὴν Παρρασκευοπούλου, ἐδῶ εἶν' ἐπὶ τέλους κ' ἡ Βερόνη, νὰ ἡ ποιήσις, ἡ τέχνη, ἡ δόξα «νὰ τὸ εἶδωλον παντὸς λαοῦ», ποῦ λέει ἐπὶ «Φαύστα» ὁ Κωνσταντῖνος. Ὅμως ἔτσι γίνονται παντοῦ. Δουλιεῖται δὲ οἱ πολλοὶ παρακεντέδες τῶν γραμμάτων· δύο τρεῖς ἐργατικῆς μέλισσας, καὶ ὀλόκληρο κηφισοειδῶ πέντε ἀληθινοὶ ποιητὴ κ' εἰκοσιπέντε μίτριχοι στιχογράφοι. Ἐπιτετα πολλὸ τὸ φοβόματι πῶς οἱ δυνατοὶ ποιητὴ δὲν ἔχουν δύναμη νὰ γεννήσουν καὶ ἄλλους δυνατοὺς βγαλμένους ἀπὸ τὴ δύναμή τους. Πιὸ πολλὰ εἶνε τὰ θῆματα ποῦ παίρνουν ἀπὸ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς δάφνης ποῦ στολίζουν τὰ μέτωπά τους. Μάλιστα ὁ Βερναρδάκης ἔχει πάρις κόσμον καὶ κόσμον ἀπὸ τὸν λαὸν ὅταν φάνηκε μετὰ τῆ «Μαρία Λοξαπατρή», γράματι, ἔν δὲν ἔχω λάθος, ἀπὸ τὸ θαυμασὸν τοῦ Σαίξπηρ, καὶ ἀπὸ τὴν ὁρμὴ καὶ τὴ φιλοδοξίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀστοχασίαν τῆς νεότητος. Τῆς οἰχτηκαν οἱ ἄλλοι: ἤδραμε τὸ δράμα μας καὶ τὸ δρόμον μας! Μεσαιωνικὰ καὶ Φραγκικὰ ὁ Βερναρδάκης, φραγκικὰ καὶ μεσαιωνικὰ, τοῦ γένου νεοφῶ, κ' ἐκεῖνοι πρόλογο μετὰ διάφορα ἰδέες ὁ Βερναρδάκης, πρόλογοι καὶ αὐτοὶ μετὰ διάφορα σαλατικὰ ἰάμβους ὁ Βερναρδάκης μετὰ ἑλληνικὰ ἀρχαῖα, ἰάμβους κ' ἐκεῖνοι—μάλιστα καθὼς ἀραδιάζεται τόσον εἴκολε ὁ δωδεκάσλλαβος—μετὰ καθαρῆν ὄντα ἀλαμπουργικῆ. Ἀλλ' ἔβαλε μέσα καὶ σκηρὴς ὁ Βερναρδάκης μετὰ καὶ μετὰ ζουτρολόγια, ἀλλὰ Σαίξπηρ' ἡρότος τους ἐνόμισαν κ' ἐκεῖνοι νὰ χῶνουν πάντα μέσα ἐπὶ δράματά τους κ' ἔνα δὲν δοῦλον ποῦ νὰ λένε χωριστὰ ἐπὶ γλώσσα τῆ χυδαία, ἔτσι γιὰ νὰ χερῆ τοῦ Σαίξπηρ ἢ πανίσην οὐκ καὶ νὰ γίνη τὸ θέλημα τοῦ Βερναρδάκη, τοῦ προσφῆτη του. Ἐνας μάλιστα ἐκρίνε ἀπλοῦστερα νὰ πάρη τὸ ἴδιον τὸ δράμα καὶ νὰ τὸ ξαναφτιάσῃ, κατὰ τὴν ἰδέαν του.

Ἄν δὲ μετὰ πιστέψης, νὰ σοῦ στείλω τὰς Ἐκθεσεῖς τῶν ποιητικῶν διαγωνισμῶν, Ραλλεῖαν, Βουτσινεῖαν κτλ. Μὰ ξεχνῶ πῶς τὰ ἔχεις καλλήτερά μου, ἀφοῦ δὲ βροσκεται κενὴν ἔργο τῆς ποιητικῆς φιλολογίας μας ποῦ νὰ μὴν τόχη διαβασμένο ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ ἴσα μετὰ τοὺς στίχους τοῦ Ἐξαρχόπουλου. Καὶ δὲν εἶνε λίγα τὰ δράματα ποῦ

ἔχουν τυπωθῆ ἀπὸ σαράντα χρόνια κ' εἶδῃθε. Μὲ κίνδυνον μεγαλειότερον μὲς φοβερίζει τώρα ἡ «Φαύστα»· βλέπω καὶ ἀνακουμπώνται μ' ἀγριεμένα μάτια οἱ παρακεντέδες. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ τὸ ἴδωσιν καὶ νὰ τὸ καταλάβωσιν τὸ ἔργο εἶδαν ὅμως τὴν ὑποδοχὴ ποῦ ἔλαβε, καταλάβαν ὅτι ἀξίζει, καὶ αὐτὸ τοὺς φτάνει. Κάθε ἄλλο εἶδος τέχνης τὸ κιντᾶσιν τώρα μετὰ καταφρονετικὸν χαμόγελο, λυρικά καὶ φιλοσοφικὰ ποιήματα, ψυχολογικὰ διηγήματα, κοινωνικὰ δράματα, ζωγραφικῆς λαχταριστῆς τῆς τωρινῆς, τῆς δικῆς μας τῆς ζωῆς. Τραγωδία καὶ πάλι τραγωδία! Μὲ ἀντοκρατορῆς καὶ ἀντοκρατορίας μετὰ καθαρῆν ὄντα καὶ δωδεκάσλλαβους μετὰ ὕψος καὶ ἐρογοντία. Καὶ θ' ἀρχίσουν νὰ ξεφρονίσουν τραγωδίαι, καὶ νὰ ἴδῃτε τί θὰ συμβῆ διχῶς τῆ γερῆ μάθησις τοῦ Βερναρδάκη ἐπὶ χεῖρα τους ἡ ἱστορία θὰ γίνη ἀκαίρη σχολαστικότης ἢ καθηκτικὴ τῶν ποιητῶν, ποῦ θυμίζει τῆ Μοῦσα τοῦ Εὐριπίδου, θὰ γίνη ρομαντικὴ αἰσθηματολογία γλυκατάτη τὰ ρητορικὰ ἐνθνημματα τῶν ἡρώων του θὰ γίνων ἀφῆρα ἐπαρχιακῶν ἐφημερίδων ἢ γλώσσα του ἡ τεχνητῆ, ἀλλὰ καὶ καλλιτεχνικῆ, ἐπὶ χεῖρα τους θὰ γίνη δασκαλικὸν θησαύρισμα ἀπὸ ἑλληνικοῦδες κ' ἔπειτα ὑπάρχει ἕνας νόμος σκληρὸς ποῦ θέλει ὅταν πασχίσης γιὰ νὰ μιμηθῆς ἕνα ποιητὴ, νὰ τοῦ παίρνης μόνον τῆς ἀσχημίας, ποτὲ τὴν ὁμορφίαν του. Ἐτσι καὶ ὅταν κέρης νὰ μιμηθῆς τὸ φέρισμον ἐνὸς ἀνθρώπου, ποῦ παίρνης τὰ κοινῆματα καὶ τὴν περπατησίαν του, ἀλλὰ τὴν ὄψη του δὲν μπόρῃς νὰ τὴν πάρης. Μὰ θὰ μοῦ εἴπῃς: οἱ μεγάλοι ποιητὴ δὲν ἀνοίγουν τὸ δρόμον σὲ ἄλλους ποιητῆς ποῦ θάρθουν καὶ αὐτοὶ στεφανομένοι ὕστερ' ἀπ' αὐτοὺς νὰ τραβήξουν ἐπὶ τὸν ἴδιον δρόμον, ὡς αὐτοὺς; Μάλιστα, τὸν ἀνοίγουν ἀλλὰ οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἀξίζουν, ἂν θὰ διαβῶν ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον, ἀλλὰ ποτὲ δὲν κιντᾶσιν νὰ πατήσουν ἐπὶ τὰ σημάδια ποῦ ἀφῆσαν τὰ πόδια τῶν ἄλλων. Φαντάζομαι ἐπὶ μέλλον ἄλλα ἔργα μετὰ τὴν ἴδιαν φωτιὰ καὶ μετὰ τὴν ἴδιαν δύναμιν τῆς «Φαύστας»· θάρθουν πολλὰ χωρίσματα, κ' ἔνα τὸ μεγαλῆτερον: πῶς δὲ θὰ μοιάξ' ἡ χάρις τους μετὰ τὴν χάρις τῆς «Φαύστας».

Ο ΦΙΛΙΟΣ ΣΟΥ

Τὸ κάτωθι ἐπιγράμμα ἐστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ ἐν Πετρούπολει λογοκρίτου τῶν εἰς Ῥωσίαν εἰσερχομένων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων κ Δ. Μενάγιου. Σ. τ. Δ.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ εἰς τὸν ἄστυῶς ἐγκαινιολογῆντα ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου.

Ἐσθλοῦ κυδαλίμου τε Γεωργίου ἠνιογεύοντος Ἑλλήνων λαόν, σὺν περκαίτι ἐῆ,
Ὀλγῃ ἀριστονόμῳ, ἰσθμός, περδοῖτα, Κορίνθου Ὀρύχθη, κενῶν Τύρρ ἀγοῦ ἐνεσεῖς
Ὀφρα κεν Ἐσπερίουσ ῥήϊστ' Ἀσίη τε πελάζων Ἠδ' Ἑλλησπόντιω, εὐ μάλ' ἀέξῃ ἀεὶ
Ἔργα βροτοῖς ἐπαμοῖβι' ἐπὶ γῆνι πολυθεταίρῃ Κἀὶ λαοῖσι φέρῃ πλοῦτον ἰδ' ἁρμονίην.

Δ. ΜΕΝΑΓΙΟΣ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Καθ' ἐκάστην ἐσπέραν εἶνε μετὰ μέχρις ἀσφυξίας τὰ δύο θεάτρα, ὅπου παριστάνεται ἡ Φαύστα τοῦ κ. Βερναρδάκη. Τὴν π. Τετάρτην ἀνεβιβάσθη πρῶτον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς Ὀμοιοῖας καὶ τὴν ἐπομένην εὐθὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῶν Ὀλυμπίων. Τὸ δρᾶμα τοῦτο κατέκτησε πράγματι τὰς Ἀθήνας, ἐγένετο δὲ τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Δὲν ἀκούει τις ἄλλο ἢ περὶ Φαύστας καὶ Βερναρδάκη, περὶ τῆς ὑποκρίσεως, περὶ τοῦ ζυρίσματος τῶν ἠθοποιῶν, ἐμφανισθέντων ὄλων ὡς Ῥωμαίων ἄνευ μύστακος, περὶ τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν εἰσιτηρίων, περὶ τῆς συρροῆς τοῦ κόσμου, περὶ τῶν κρίσεων τοῦ τύπου. Ὁ ποιητὴς καὶ οἱ ἠθοποιοὶ ἐγένοντο ἀντικείμενον θερμότητων ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τοῦ ἐνθουσιώοντος κοινῶν, ἢ δὲ Φαύστα δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀδιστακτικῶς ὡς ἡ μεγίστη ἐπιτυχία τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ δράματος μὲς ἀπαλλάσσει τοῦ κόπου νὰ κάμωμεν σίονδῆποτε λόγον ἐνταῦθα ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Κ. Παλαμάς, ὁ ὅποιος εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς Ἐστῆς ἔθ' δημοσιεύσῃ ἕκτενη αὐτοῦ ἀνάλυσιν.

+

Καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ζυρίσματος τῶν ἠθοποιῶν δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀπρακτῆρον. Ὁ κ. Βερναρδάκης ἔθεσεν ὡς ὅρον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν ἀρχίρουν τοῦ μύστακος. Οἱ ἠθοποιοὶ ἐδίστασαν ὀλίγον. Ἀλλὰ πῶς ἄλλως νὰ παρασταθοῦν ὡς Ῥωμαῖοι; ἔπειτα ὁ κ. Βερναρδάκης ἐπέμειναν... Ἠναγκάσθησαν λοιπὸν νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὸν βωμὸν τῆς τέχνης τὸ κόσμημα τοῦ ἄνω χειλοῦς—ἂν καὶ διὰ πολλοὺς πᾶν ἄλλο ἦτο ἡ κόσμημα!—Ὅτω δὲ ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐγένετο καθ' ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τε ἱστορίας καὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἐν τούτοις ἡ θυσία δὲν ἦτο χερῆς χρησιμεύσῃ μόνον διὰ τὴν Φαύστα κ. Ἀηγγιλλᾶθησαν βάρους περιττοῦ. Ὁ ἠθοποιὸς πρέπει νὰ ἔχη ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλασθερον τὸ πρόσωπον διὰ νὰ τὸ μεταπλάτῃ κατ' ἀρέσκειαν. Τοῦτο εἶχε κατανοήσῃ πρὸ πολλοῦ ὁ κ. Παντόπουλος, ὡς ἀληθῆς καλλιτέχνης, ὁ μόνος ὁ ὅποιος πρὸ πολλοῦ δὲν φέρει μύστακα, χωρὶς βεβαίως νὰ μαντεύῃ ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ θὰ τὸν ἐμιμοῦντο κίρνης ὅλοι του οἱ συνάδελφοι. Τὸ ζυρίσμα τοῦ μύστακος θὰ διατηρηθῆ τώρα πλέον καὶ θὰ γίνη συρμὸς παρὰ τοῖς ἠθοποιῶς.

+

Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὅπουλον παρέχει σήμερον τὸ ἑλληνικὸν θεάτρον ἡγάγε τοὺς ἠθοποιούς καὶ πολλοὺς τῶν φιλομουσίων νὰ σκεφθοῦν ἀπὸ τοῦδε καὶ περὶ τῆς χειμερινῆς περιόδου. Δὲν ἀπεφασίσθη εἰσέτι τίποτε ὀριστικόν. Ἀλλὰ καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα δὲν θὰ λείψωσιν αἱ παραστάσεις μετὰ τὰς πρώτας βροχῆς. Θίσιος καλῶς κληρονομίαν, συμπρακτῶντων τῶν ἀδελφῶν Ταβουλάρη, τοῦ Παντοπούλου καὶ τῆς Δοῖς Βερόνης, θὰ ἐγκαθιδρυθῆ εἰς τὸ Δημοτικὸν Θεάτρον καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ παριστᾶντων ὄλων τὸν χειμῶνα. Λέγεται ἐπίσης ὅτι θὰ συστηθῆ καὶ ἐπιτροπή, διὰ νὰ κρίνῃ καὶ ἐκλέγῃ τὰ ἔργα, καὶ

ὅτι θὰ ληφθῶσιν ὅλα τὰ μέτρα, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὑποστήριξις τοῦ κοινοῦ. Εὐχόμεθα νὰ πραγματοποιηθῶσιν ὅλα τὰ ὠραία ταῦτα ὄνειρα, ἀφ' οὗ μάλιστα σήμερα, μὲ τοὺς ἠθοποιούς τοὺς ὁποίους ἔχομεν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινοῦ, ἡ πραγματοποίησις τῶν δὲν μᾶς φαίνεται πολὺ δύσκολος.

+

Πῶς ἀνατρέφουν τὰ τέκνα τῶν μερικῶν μητέρες ἀνὰ τὸ Ἄστυ :

Δύο παιδιά μικρῆς ἡλικίας, τὸ ἐν δεκαετῆς καὶ τὸ ἄλλο ἑξαετῆς, ἤλθον εἰς ἔριδα, τὸ μεγαλύτερον δὲ ἐκτύπησε τὸ μικρότερον διὰ λίθου καὶ τοῦ ἔθρουσε τὴν κεφαλὴν. Κλάμματα, φωναίς, καὶ ὄλ' ἡ γειτονεὶα τοῦ Ψυρρῆ εἰς τὸ ποδᾶρι. Ὁ δράστης ἐκινδύνευσε νὰ κακοποιηθῇ ἄλλ' εἰς τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν προσέτρεξεν ἡ μήτηρ, ἤρπασε τὸν σκύμον τῆς καὶ καταφιλοῦσα αὐτὸν διὰ τὸ ἠρωϊκὸν κατόρθωμά του, ὕβριζε δεινῶς τὰς γυναίκας τῆς γειτονεῖας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπέμβῃ ὑπὲρ τοῦ τραυματισθέντος.

+

Οἱ ἐπαρχιωταὶ μᾶς ἐκδικοῦνται διὰ τὴν ὑπερβολικὴν γλῶσσαν τῶν ἐφημερίδων μας καὶ καμμίαν φορὰν μᾶς στέλλουν εἰδήσεις, μὰ κάτι εἰδήσεις! . . . Οὕτως εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς Ἑστίας, παραλαβόντες τὴν εἰδήσιν ἐκ τῶν Καϊρωῶν, ἀνεγράψαμεν τὰ κατὰ τὴν ἐν Πύργῳ δολοφονίαν τοῦ δημοσιογράφου Γκριμούτη, διαπραχθεῖσαν ὑπὸ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος. Ἀλλὰ τὸ τηλεγράφημα τῶν Καϊρωῶν ἦτο εἰς βαθμὴν ἀπίστευτον ὑπερβολικόν, διεψεύσθη δὲ ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν καὶ ἐπιστήμας. Ἡ δολοφονία δὲν ἦτο παρ' ἀπλῆ ἀμυχὴ διὰ μαχαίρας, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησε κατὰ τοῦ δημοσιογράφου, ἀγνοῶν μάλιστα αὐτὸν καθ' ὅλοκληρίαν, εἰς πρώην ἀστυνομικὸς κλητῆρ, ἔλθων εἰς λόγους μετ' αὐτοῦ ἐν κεντρικῇ τῆς πόλεως καφενεῖῳ καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν πρᾶξιν συλληφθεὶς. Καὶ ἡ ἔκδοσις αὐτῆ πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε αὐτόχρημα ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ τέλος πάντων πλησιάζει περισσότερο πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφ' οὗ ὅ κ. Γκριμούτης ζῆ καὶ βασιλεύει!

+

Δύο μαθηταὶ τῆς Ριζαρίου Σχολῆς, ἐξαφανισθέντες ἀπὸ ἡμερῶν καὶ καταζητούμενοι ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἀνεκαλύφθησαν τέλος εἰς ἐν δωμάτιον παρὰ τὴν Πλάκα κρυπτόμενοι. Ὀδηγηθέντες ἐνώπιον τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας, ἐξωμολογήθησαν πρὸς αὐτὸν κλαίοντες, ὅτι δὲν ἐπέθυμον κατ' οὐδένα λόγον νὰ γείνωσιν ἱερεῖς. Τοῦ λοιποῦ ὁ κανονισμὸς τοῦ σχολείου θὰ εἶνε αὐστηρὸς, ὅλοι δὲ οἱ μαθηταὶ θὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ σπάζωνται τὴν ἱερωσύνην, πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ δύο μικροὶ ἀποστάται, κοσμικοὶ μέχρι μυελοῦ ὄστων, δὲν εἶχον καμμίαν ὄρεξιν νὰ θυσιάσουν τὰ χρυσὰ τῶν νεύατα. Ἐκ τῆς ἀστυνομίας ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς σχολῆς ὁ ὁποῖος θὰ προσκαλέσῃ τοὺς κηδεμόνας τῶν διὰ νὰ παρασίσουν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἡ ἀστυνομία ὅμως πρὸ παντὸς ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ ὥστε νὰ μὴ ἐνεργηθῇ καμμία πίεσις καὶ κανεὶς ἐκδικασμὸς κατὰ τῶν μικρῶν Ριζαριτῶν.

+

Τὸ Σκρίπ τελειώνει ὡς ἐξῆς τὴν περιγραφὴν μιᾶς πυρκαϊᾶς ἐκ τῶν τόσων αἱ ὁποῖαι ἐξερράγησαν τὰς ἡμέρας αὐτᾶς :

« . . . Δὲν ὑπῆρχε νερό, δὲν ὑπῆρχον ἀντλίας, δὲν ὑπῆρχον στρατιῶται καὶ ἐν τούτοις τὸ πῦρ ἔσβυσεν. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἤρριξαν νὰ ἐκκενώνουν σάκκους πλήρεις χωμάτων. Ἐπὶ τῷ θεάματι ἠκούσθη κάποιος :

— Καὶ τώρα γαῖα μυχθῆτω πυρὶ».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἡ ἐκ τῆς ἀνευρέσεως τῆς « Ἀθηναίων Πολιτείας » τοῦ Ἀριστοτέλους παραχθεῖσα φιλολογικὴ κίνησις εἶνε ἐκπληκτικὴ. Ἡμέρα δὲν παρέρχεται, καθ' ἣν νὰ μὴ ἐκφέρεται εἰς φῶς μεγάλη τις ἢ μικρὰ διατριβή, ἀναφερομένη εἰς τὸ πολυβύβλιον τοῦ Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων. Οἱ ἄριστοι ἐκδοταὶ τῆς « Ἀθηναίων Πολιτείας » καθηγηταὶ Βιλαμόβιτις ἐν Γοττίνῃ καὶ Κάιβελ ἐν Στρασβούργῳ προαγγέλλουσι τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν εἰδικῶν ποιημάτων περὶ τῆς ἀριστοτελικῆς συγγραφῆς. Τὸ πόνημα τοῦ Βιλαμόβιτις « Ἀριστοτέλης καὶ Ἀθῆναι » εἰς δύο τόμους πραγματεύεται ὑπὸ ἱστορικὴν ἔσοψιν πάντα τὰ ἀναγκαζόμενα εἰς τὴν « Ἀθηναίων Πολιτείαν » τὸ δὲ τοῦ Κάιβελ, « τὸ ὕψος καὶ τὸ κείμενον τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας » ἐρευνᾷ λεπτομερῶς τὸν λεκτικὸν χαρακτῆρα.

— Ὁ βασιλεὺς τοῦ Σιάμ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μάξ Μύλλερ, τὸν διάσημον γλωσσολόγον, 100 λίρας πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς μεταφράσεως τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Ἀνατολῆς. ὑπεσχέθη δ' ὅτι τακτικῶς θ' ἀποστέλλῃ ἕσαν ποσὴν μέχρι πέρατος τοῦ ἔργου.

Ἐπιδημιολογικά

Ὁ Γερμανὸς περιηγητῆς Χάλουμπ, περιεβλὼν μετὰ τῆς συζύγου του διαφόρους γώρας τῆς Ἀφρικῆς κατήρτισε πλουσιωτάτην συλλογὴν ζῶων, πτηνῶν, ὀρυκτῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, ἅτινα ἐξέθεσεν ἐν Βιέννῃ. Εἶχε δὲ τὴν καλοσύνην ἐξ ἄγνων πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔθνος αἰσθημάτων ν' ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καταλόγον τῶν ἀντικειμένων, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ συλλογὴ του μετὰ τὴν σημείωσιν ὅτι προσφέρεται νὰ δωρήσῃ εἰς τὸ ἡμέτερον μουσεῖον ὅσα ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἤθελε κρίνει αὐτῇ ὅτι ἠδύνατο νὰ πλουτίσῃ τὸ ἡμέτερον φυσιογραφικὸν μουσεῖον. Ἡ Κυβέρνησις διεβίβασε τὸ ἔγγραφο εἰς τὴν πρωτανεῖαν τοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ καλέσῃ τὸν διευθυντὴν τοῦ φυσιογραφικοῦ μουσείου καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῶν προτιμηθησομένων ἀντικειμένων ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Χάλουμπ.

— Τῆ πέμπτῃ Σεπτεμβρίου ἐρωτάσθη κατὰ τὸ σύνθημα ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίαις «θετικιστῶν» ἡ ἐπέτασις τοῦ θανάτου τοῦ Λυγούστου Κόντ, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς θετικῆς Φιλοσοφίας. Οἱ ὀπαδοὶ πολυπληθεῖς συνηθροίσθησαν ἐν τῷ Κοιμητηρίῳ Πῆρ Λασεζῆ ἐκεῖ δὲ ὁ γνωστὸς φιλόσοφος Πέτρος Λαρὶτῆ ἐπλεξε παρὰ τὸν τάφον τοῦ τῷ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, ἀναγγείλας συγχρόνως καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του ἄγροσιν τῆς οἰκίας, ἐν ἣ ἐξῆρξεν ἐν Παρισίαις ὁ Κόντ. Ὁ κοίτων, τὸ γραφεῖον καὶ ἐν γένει τὸ διαμέρισμα τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὁ διδάσκαλος θὰ διατηρηθῶσιν ὡς εἶχον ζῶντος αὐτοῦ εἰς εὐλαθεῖ προσκύνησιν, ἡ λοιπὴ δὲ οἰκία θὰ χρησιμοποιοθῇ ὅπως καὶ μέχρι τοῦδε διὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν ἑταίρων καὶ διὰ γραφεῖς τῆς Revue Occidentale τοῦ ὁργανοῦ αὐτῶν.

Θεατρικά

Ἡ « Γαλλικὴ Κωμῳδία » πρόκειται νὰ ἀναβιβάσῃ προσεχῶς ἀπὸ σκηνῆς τὴν « Ἀντιγόνην » τοῦ Σοφοκλέους. Διὰ νὰ διατηρήσῃ ἡ παράστασις γαλλικὸν χαρακτῆρα δὲν ἐχρησιμοποιοθῆ ἡ μουσικὴ τοῦ Μένδελσον, ἀλλὰ τὰ ᾄσματα ἐμελοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Γάλλου μουσουργοῦ Σαιν-Σαένς.

— Πραεληφθη ὡς διδασκαλὸς τῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ Ὁδεῖῳ Ἀθηνῶν ὁ διακεκριμένος ἠθοποιὸς κ. Διονύσιος Τζουλάρης.